

VESILAHDEN ARVOKKAAT LUONTOKOHTTEET

Kari Laamanen 2010

Vesilahden kunta 2010-2011

Pohjakartat: Maanmittauslaitos

Tekijät: Kari Laamanen ja Pauli Riihinen

Sisällys

1. VESILAHDEN LUONTOSELVITYS.....	1
1.1 Johdanto	1
1.2 Tulokset	3
1.3 Suojelusäädökset ja niiden sisältö	4
1.3.1 Lajien suojelu	4
1.3.2 Elinympäristöjen suojelu	4
2. YLEISTÄ VESILAHDEN LUONNOSTA.....	7
2.1 Yleinen maisemarakenne.....	7
2.2 Kulttuurimaisema-alue.....	7
2.3 Pinnanmuodot ja kallioperä	7
2.4 Merkittävät kallioalueet.....	8
2.5 Maaperä.....	8
2.6 Kasvillisuus	9
2.7 Nisäkkäät ja linnut	9
2.8 Vesistöreitit, jokiuomat ja järvi- ja kosteikkoketjut ekologisinä reitteinä.....	11
3 ARVOKKAAT LUONTOKOHOEET	13
MONIBIOTOOPIT JA VANHAT METSÄT	13
1. Lampijärvi - Poukanvuori - Saastonperä.....	13
2. Hyyhösjärvet	14
3. Ahvenjärven ympäristö.....	14
3.1 Pahalamminvuori	14
3.2 Pahalampi.....	15
3.3 Ahvenjärven laskupuro louhikkoineen	15
4. Mälittyjärven alue	15
5. Huhkamonkolu - Patakallio - Toivolanlammi - Kippari.....	16
6. Kirveslammi	17
7. Palhonnokka	17
8. Muhonvuorten alue	18
LEHDOT	19
9. Laukon kolopuulehto	19
10. Päireniemi	19
11. Laukonhaka	20
12. Kurhiannokka	20
13. Ilmiännokka.....	21
14. Ahtialan lehmuslehto.....	21
15. Vähäjärven purolehto	22
JOET JA LINTUVEDET.....	23
16. Koskenjoki.....	23
17. Onkemäenjärvi.....	23
18. Vähäjärvi.....	24
19. Mantereenjärvi	24
20. Kirkkolahti	25
21. Sakoistenlahti.....	25
KEDOT JA PERINNEMAISEMAT	27
22. Kukkolanketo	27
23. Marttilan rantaniityt.....	27
24. Mattilan katajahaka	28
25. Moision niitty	28
26. Riihimäen kedot	29
27. Niinimäen keto	29
28. Hiidennokka	30

KALLIOT, KALLIOJYRKÄNTEET JA NIIDEN ALUSMETSÄT	31
29. Maivalahdenvuori	31
30. Lehmiojankallio ja aluslehto.....	31
31. Pirunvuori.....	32
32. Linnakallio	32
SUOT	33
33. Mantereenrahka ja Hakasuo	33
34. Saunasuo.....	33
35. Vuorisjärvi	34
4 VESILAHDESTA TAVATUT UHANALAISET LAJIT	35
4.1 Yleistä	35
4.2 Eläimet.....	36
4.2.1 Nisäkkäät.....	36
4.2.2 Linnut.....	37
4.3 Kasvit.....	41
4.3.1 Putkilokasvit.....	41
4.3.2 Sammalet.....	43
4.3.2.1 Lehtisammalet.....	43
4.3.2.2 Maksa- ja sarvisammalet.....	43
4.3.3 Jäkälät	44
LÄHTEET.....	45

LIITE: KOHDEKARTAT 1-35

1. VESILAHDEN LUONTOSELVITYS

1.1 Johdanto

Vesilahden kunta ja ympäristönsuojelusihteri Kaija Kuivasniemi tilasivat minulta luontoselvityksen toukokuun alussa tarkoituksena päivittää Janne Liikasen vuonna 1995 tekemä ja Pirkanmaan liiton julkaisema Arvokkaat luontokohteet.

Aloitin maastotyöt 3.5. Saastonkulman Lampijärvellä ja lopetin ne Muhonvuorilla 3.11. Väliin mahtuu lukuisia kartoitusretkiä yhteensä 18 päivänä.

Minä ja avustajani kävimme läpi lähes kaikki edellisen inventoinnin kohteet. Omien kokemusten ja saatujen vihjeiden perusteella inventoin myös joukon uusia kohteita. Maakuntakaavan suojelualueet luonnollisesti kuuluvat inventoitujen kohteiden joukkoon.

Kohteissa keskityin eläin- ja kasvilajeihin sekä niiden elinympäristöihin eli biotooppeihin.

Kasvibiotooppeja tutkimme kasvillisuustyyppien ja avainlajien perusteella etsien erityisesti metsälain arvokkaita elinympäristöjä ja luonnonsuojelulain suojeltavia luontotyyppisiä (ks. luku 1.4.2) sekä avainbiotooppeja. Uhanalaiset ja direktiivilajit selvitettiin.

Eläinbiotooppeja (nisäkkäiden ja lintujen biotooppeja) kartoitin lähinnä lintu- ja luontodirektiivin lajien sekä valtakunnallisesti ja alueellisesti uhanalaisten lajien mukaan.

Kävin kohteissa ainakin kerran, osassa useammin.

Kasvi-inventoinneissa mukana oli arvokkaana asiantuntijana neljällä retkellä Tapio Lahtonen, Pirkanmaan kasvitieteellisestä yhdistyksestä. Matti Kääntönen ja Harri Arkkio samasta yhdistyksestä lukivat läpi ja täsmensivät uhanalaisluetteloni koskien putkilokasveja ja sammalia. Lahtonen myös tarkisti kasviosuuden tekstit 2011.

Tatu Itkonen avusti minua laskemalla Mantereenjärven ja Vähäjärven linnustoa sekä katsastamalla tunnetut kaakkuripaikat. Rainer Mäkelä antoi käyttööni Onkemäenjärven lintulaskentatietonsa vuodelta 2009. Mikko Honkiniemi ja Annika Rossi kävivät kanssani läpi kartalla kunnan petolintupaikat ja tarkistivat kanssani lintujen uhanalaislistan. Jani Vastamäen kanssa keskustelin Kirkkolahden linnustosta ja Vesilahden pesimälinnustosta puhelimesta.

Koskenkylän alueen kartoituksissa sain tietoja ympäristötarkastaja Kati Skipparilta.

Pauli Riihinen vastasi työn tekstiasioiden puhtaaksikirjoittamisesta ja skannasi kartat. Lisäksi Riihinen osallistui kanssani ulkoasun ja osioiden 1-2 asiasisältöjen suunnitteluun.

Alueet rajasin kanslisti Sari Hietalan tulostamille kartoille.

Uhanalaistiedot ja -luettelot päivitin syksyllä 2011 saman vuoden aikana ilmestyneiden julkaisujen perusteella.

Työ on tallennettu sähköiseen muotoon kahdeksi erilliseksi word- ja pdf-tiedostoiksi: Vesilahden arvokkaat luontokohteet ja Vesilahden arvokkaat luontokohteet –kartat.

Kohteiden pinta-alat ovat karkeita arvioita.

Haluan lämpimästi kiittää kaikkia tähän työhön osallistuneita.

Tampereella 22.11.2011 Kari Laamanen, luontokartoittaja

1.2 Tulokset

Arvokkaiksi luontokohteiksi saimme 35 kohdetta. Kohteet on jaoteltu elinympäristöittäin:

- **MONIBIOTOOPIT JA VANHAT METSÄT**
- **LEHDOT**
- **JOET JA LINTUVEDET**
- **KEDOT JA PERINNEMAISEMAT**
- **KALLIOT, KALLIOJYRKÄNTEET JA NIIDEN ALUSMETSÄT**
- **SUOT**

Kerromme kohteesta sen karkean pinta-alan, sijainnin peruskarttalehtinumerolla ja lähimmän kylän tai vesistön mukaan. Status kohdassa on kerrottu kohteen suojelullinen asema: onko kohde virallisesti suojeltu vai onko kyseessä ehdotus. Yleiskuvauksessa on kuvattu kohteesta sen pääpiirteet. Tämän jälkeen on kuvattu kohteen kasvillisuustyyppi ja sen ilmentäjälajit. Lisäksi mainitsemme kasvistosta ja eläimistöstä kohteen elinympäristön uhanalaiset ja direktiivilajit.

Johtopäätös-osiossa on kerrottu mahdollinen uhanalaisen lajin esiintymispaikka, soveltuuko kohde luonnonsuojelulain tai metsälain suojelukohteeksi tai Metso vapaaehtoissuojeluohjelmaan. Tässä osiossa on pohdittu esimerkiksi perinnemaisemissa paikan tulevaisuudennäkymiä ja hoidollisia seikkoja.

Vertailemme ohessa kartoitustuloksia vuoden 1995 selvitykseen.

Suurin osa kohteista on päivityksiä edelliseen selvitykseen. Osan olemme poistaneet lähinnä niiden biotooppimuutosten vuoksi.

Verrattuna vuoden 1995 selvitykseen on jätetty pois Haapasenkulma (avohakattu), Sorrinlampi (ei merkittäviä lajeja), Halisevan laidunniityt (laiduntaminen ja hoito lopetettu) ja Joutsensuo (umpeenkasvu).

Lampijärven erämaa-alueen metsäosasta olemme poistaneet lähes puolet (osa avohakattu) ja Kirveslammin alueesta ylimmän lohkon (hakattu). Laukonhaan ja Päretniemen lehtoja olemme myös pienentäneet hakkuiden vuoksi.

Hiidennokan olemme siirtäneet selkeyden vuoksi muista alueista ketoihin.

Olemme ottaneet selvitykseen mukaan uuden näkökulman: monibiotoopit. Useasta arvokohteesta muodostuu monen biotoopin ketjuja, jotka toimivat hyvin usein tärkeinä ekokäytävinä. Ekokäytävien purot ja ojat on osin merkitty karttoihin katkoviivoin.

Pahalammin alue on siirretty osaksi uutta isoa kohdetta – Ahvenjärven ympäristöä, johon on uusia alueina liitetty myös Ahvenjärven laskupuro louhikkoineen.

Vähä-Mälitty on siirretty osaksi uutta isompaa kohdetta Mälittyjärven alue, johon kuuluvat myös Mäliittyjärvenkorpi ja Mälittyjärvenvuori

Huhkamonkolua olemme laajentaneet ottamalla kokonaisuuteen mukaan uusina kohteina Patakallion, Toivolanlammin ja Kipparin rannan.

Lampijärveen on liitetty Poukonvuoren ohella siihen laskeva Kivijärvenoja sekä siitä laskevat purot ja ojat Saastonperään ja Saastojärven Kylmälahteen.

Kokonaan uusina alueina olemme ottaneet mukaan Palhonnokan ja Muhonvuorten vanhan metsän kohteet, sekä Kirkkolahden ja Sakoistenlahden merkittävänä lintuvesinä.

Loppuun olemme koonneet uhanalaiset eläin- ja kasvilajit esiintymisalueineen ja uhanalaisuus-symboleineen.

1.3 Suojelusäädökset ja niiden sisältö

1.3.1 Lajien suojelu

Kohdekuvauksissa (luku 3) on mainittu lintudirektiivin ja luontodirektiivin lajit sekä uhanalaiset lajit, mikäli niitä kohteessa esiintyy. Uhanalaisuussymbolit on selitetty luvussa 4.1. Lukuihin 4.2 ja 4.3 on koottu uhanalaiset eläin- ja kasvilajit.

Lajeja koskevat suojelusäädökset:

- lintudirektiivin liite I
- luontodirektiivin liite II, joissa lajien suojeluun osoitettava erityisiä suojelutoiminnan alueita (Natura 2000)
- luontodirektiivin liite IV, joka edellyttää siinä olevien lajien osalta tiukkaa suojelua ja lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty.
- valtakunnallisesti erittäin uhanalaisten, vaarantuneiden tai silmälläpidettävien lajien luettelot alueellisesti uhanalaisten lajien luettelo

Uusi uhanalaisuusarviointi valmistui 1.12.2010 ja uhanalaisten lajien uudet luettelot ovat luettavissa internetistä.

1.3.2 Elinympäristöjen suojelu

Elinympäristöjä voi suojella mm. luonnonsuojelulain luontotyyppinä, yksityisinä luonnonsuojelualueina tai luonnonmuistomerkkeinä, metsälain arvokkaina elinympäristöinä, kaavasuojelukohteina ja Metso-ohjelman puitteissa.

Luonnonsuojelulain (1096/1996: 4 luku, 29 §) mukaiset suojeltavat luontotyypit ja niiden kriteerit Vesilahden osalta:

Luontaisesti syntyneet, merkittävilä osin jaloista lehtipuista koostuvat metsiköt

- Jaloja lehtipuita ovat tammi, metsälehmus, vaahtera, saarni, kynäjalava ja vuorijalava
- Jalopuumetsikkö on luontaisesti syntynyt, ei istutettu
- Alueella kasvaa jaloja lehtipuita runkomaisina puina vähintään 20 kpl hehtaarilla yhtenä tai useampana lähekkäisenä ryhmänä
- Metsikkö muodostaa rajattavissa olevan yhtenäisen alueen
- Runkomaisen tammen läpimitta on 1,3 metrin korkeudella vähintään 20 cm
- Muiden runkomaisten jalopuiden läpimitta on 1,3 metrin korkeudelta yli seitsemän senttimetriä

Vesilahdessa tämän luontotyypin kriteerit ainakin osin täyttää Ahtialan lehmuslehto (ks. kohta 3, kohde 13.).

Pähkinäpensaslehdot

- Alueella on vähintään kaksi metriä korkeita tai leveitä pähkinäpensaita vähintään 20 kpl hehtaarilla.
- Pähkinäpensaat kasvavat yhtenä tai useampana lähekkäisenä ryhmänä.
- Lehto muodostaa rajattavissa olevan yhtenäisen alueen.

Vesilahdessa tämän luontotyypin kriteerit voivat täytyä Laukonhaassa (ks. kohta 3, kohde 11.).

Tervaleppäkorvet

- Lähteinen tai tulvavaikutteinen, jatkuvasti kostea alue
- Valtapuu tervaleppä
 - Mättäillä kasvaa hiirenporrasta, nevimarretta tai muita suuria saniaisia.
 - Välikköpinnoilla kasvaa luhtakasveja, kuten vehkaa ja joskus kurjenmiekkää.

Vesilahdessa tätä luontotyyppiä muistuttaa eniten Ahvenjärven laskupuron tervaleppämetsikkö (ks. kohta 3, kohde 3.3).

Katajakedot

- Perinteisen maankäytön muovaamia, yleensä kuivia, joskus tuoreita niittyjä.
- Kedot ovat muokkaamattomia ja lannoittamattomia.
- Puustoltaan ja pensastoltaan puoliavoimia.
- Alueella esiintyy katajaa maisemallisesti merkittävässä määrin.
- Katajien välissä on kallio- tai niittykasvillisuutta.

Vesilahdessa tätä luontotyyppiä edustaa Mattilan katajahaka (ks. kohta 3, kohde 24.).

Avointa maisemaa hallitsevat suuret yksittäiset puut ja puuryhmät

- Yksittäinen puu tai enintään viiden puun puuryhmä
- Puut ovat järeärunkoisia, iäkkäitä, usein monihaaraisia ja laajalatvuksisia.
 - Männyn, kuusen, koivun ja tammen rungon läpimitta on 1,3 metrin korkeudella vähintään 60 cm.
 - Muiden puiden läpimitta on vähintään 40 cm.

Vesilahdessa suuria puita ovat mm. Viiden pennin mänty Koskenkylän Murhianmäen vieressä.

Lisäksi Kirkonkylän osayleiskaavassa mainitaan Anttilanlahden rannalla kasvava kynäjalava ja Ämmänhaudanmäen luontopolulla kasvava iso kilpikaarnamänty.

Vesilahtea koskevat metsälain (1093/1996: 3 luku, 10 §) erityisen tärkeät kohteet kriteereineen ovat:

- lähteiden, purojen ja pysyvän vedenjuoksu-uoman muodostavien norojen sekä pienten lampien välittömät lähiympäristöt
- ruoho- ja heinäkorvet, saniaiskorvet sekä lehtokorvet
- rehevät lehtolaikut
- pienet kangasmetsäsaarekkeet ojittamattomilla soilla
- jyrkänteet ja niiden välittömät alusmetsät
- karukkokankaita puuntuotannollisesti vähätuottoisemmat kalliot, kivikot, louhikot, vähäpuustoiset suot ja rantaluhdat

Jos em. elinympäristöt ovat luonnontilaisia tai niiden kaltaisia sekä ympäristöstään selvästi erottuvia, niitä koskevat hoito ja käyttötoimenpiteet tulee tehdä elinympäristöjen ominaispiirteet säilyttävällä tavalla.

Vesilahdessa näitä kohteita on useita. Osa niistä on mukana myös tämän julkaisun kohteissa sekä mm. seuraavat kohteet Kirkonkylän osayleiskaavassa (luo-merkintä):

- Kolme rantalehtoa, joissa kasvillisuus eroaa ympäristöstään merkittävästi ja lahoppuun osuus on suuri
- Sakoistenlahden rantaan laskeva noro, joka osan matkaa virtaa piilossa kivien ja sammaleiden alla

Vesilain (1105/1996: 1 luku, 15a § ja 17a §) mukaisia luonnontilaisina säilytettäviä kohteita ovat:

- luonnontilaiset alle yhden hehtaarin suuruiset lammet ja järvet
- luonnontilaiset uomat ja lähteet.

Näitä ei vesilain mukaan saa muuttaa tai toimenpiteillä vaarantaa siten, että niiden säilyminen luonnontilaisena vaarantuu.

Näitä ovat Vesilahdessa mm. lammet Palujärvi ja Pikku-Kiilo Inhankulmalla, Kyynäralampi Krääkiössä (lammella on pesinyt harvinainen mustakurkku-uikku) ja Pahalammi Linnamaalla (uhanalaisen pikkukihokin kasvupaikka) sekä uomat Pussimäenoja ja sen Myllykoski (uhanalaisia vesisammalia), Ahvenjärven laskupuro Linnamaalla (uhanalaisia vesisammalia), Hyyhosenojan Myllyranta Saastonkulmalla (uhanalaisia vesisammalia) ja Lampijärven laskupuro Saastonperällä.

Luonnonsuojelulain nojalla rauhoitetut kohteet yksityismailla:

1. Käärmeukuusi Kivilahden kylällä, Pikku-Inhan luoteispuolella
2. Pinalhon vanha metsä Ojalankulmalla

METSO-ohjelma ja siihen suositeltavat kohteet

Metso-ohjelman käyttöä on suositeltu eräillä kohteilla. METSO tarjoaa metsänomistajille vapaaehtoisia keinoja suojella ja hoitaa metsää. Sen toimintaohjelma ulottuu vuoteen 2016. Metso-ohjelman tavoitteena on pysäyttää metsäisten luontotyyppien ja metsälajien taantuminen sekä vaikuttaa luonnon monimuotoisuuden suotuisa kehitys.

METSO-ohjelman tarjoamat vaihtoehdot metsänomistajalle ovat pysyvä suojelu, määräaikainen suojelu ja metsäluonnonhoito. Pysyvän suojelun vaihtoehtoja on kolme: yksityisen suojelualueen perustaminen, alueen myynti valtiolle pysyvään suojeluun tai alueen vaihto valtion maahan. Määräaikaisen suojelun keino on kestävä metsätalouden rahoituslain (Kemera) mukainen ympäristötukisopimus, joka tehdään yleensä kymmeneksi vuodeksi kerrallaan. Luonnonsuojelulain (1096/1996) nojalla toteutetaan myös määräaikaisia suojelujaksoja ja pisimmillään määräaikaisen luonnonsuojelusopimuksen voi tehdä 20 vuodeksi.

Metso-ohjelmaan suosittelemme Vesilahdesta mm. seuraavia arvokkaita luontokohteita:

- Lampijärvi- Poukonvuori
- Mälittyjärven alue
- Palhonnokka
- Muhonvuorten alue.

2. YLEISTÄ VESILAHDEN LUONNOSTA

2.1 Yleinen maisemarakenne

Vesilahden alue jakautuu kolmeen eri maisema-alueeseen. Pyhäjärvi ja sen ranta muodostavat yhden maisema-alueen. Niille ovat leimallisia rantaviivan polveilevuus ja vaihtelevat rantatyytit karuista rantakallioista reheviin ruovikkolahtiin.

Sisämaahan päin siirryttäessä maisemaa ensin hallitsevat savimaiden laajat viljapelot ja laitumet. Vesilahden kulttuurimaisemat ovat valtakunnallisesti arvokasta maisema-alueetta. Niiden rajaukseen sisältyvät kutakuinkin kaksi edellä mainittua maisema-alueetta. Kulttuurimaisema edustaa varhishistoriallisesti arvokasta Keski-Hämeen viljely- ja järvimaisema-alueetta.

Vesilahden kolmannen maisema-alueen muodostavat korkeammat ja karut moreeniseudut kunnan etelä- ja länsiosissa. Maisemaa hallitsevat laajat havumetsäalueet sekä pienet metsäjärvet ja lammet. Siellä täällä metsän keskellä on myös pieniä viljelyalueita.

2.2 Kulttuurimaisema-alue

Kulttuurimaisema-alueen saaret ja niemet jakavat Pyhäjärven eteläosan pienempiin vesialueisiin. Erityisesti Kirkonkylän ja Laukon kartanon seudut ovat kauniita paikkoja. Pyhäjärveen kuuluvat Vesilahden alueella laajat selät: Säijänselkä, Vakkalan selkä, Toutosen selkä, Sakavesi, Laukon selkä ja Alholahti. Monia selkiä erottavat toisistaan pitkät niemet kuten Laukonniemi ja Hinsalanniemi. Kunnan kaakkoiskulmassa on etelään pistävä Hulausreitti.

Vesilahti viljavine savialueineen on Pirkanmaan perinteistä viljelyseutua. Kunnan pohjoisosassa sijaitsevissa Vakkalassa ja Palhossa pellot sijoittuvat Pyhäojan rannoille. Laukonhaassa sijaitsee laaja pähkinäpensaskasvusto jäänteinä jääkauden jälkeiseltä lämpimältä ajanjaksolta. Vesilahden merkittävimmät perinnemaisemat sijoittuvat Klaus Kurjen tien matkailureitin varrelle. Vesien saartama Laukon kartanomiljö on puistoineen, viljelyksineen ja hakamaineen maisemallisesti erittäin edustava. Laukon kartanon miljö, jota ei riko sen paremmin uusi tiestö kuin asutukseen, kuuluu merkittäviin suomalaisiin kulttuurimaisemakohteisiin.

Valtioneuvoston päätöksellä 1995 Vesilahden kulttuurimaisemat nostettiin valtakunnallisesti arvokaiden kulttuurimaisemien luokkaan.

2.3 Pinnanmuodot ja kallioperä

Vesilahden pinnanmuodot ovat pienissä piirteissään vaihtelevia ja paikoin jyrkkiä. Vesilahden korkein kohta on kunnan etelärajalalla sijaitseva 162 metriä korkea Hyttysniitynvuori.

Vesilahden kallioperä kuuluu liuskeisia kivilajeja sisältävään alueeseen. Alueen kallioperä on alkuaan koostunut kerroksellisista sedimentti- ja magmakivilajeista. Sedimenttikivilajit ovat muodostuneet maanpinnalle kerrostuneista maa-aineksista ja magmakivet ovat kiteytyneet sulasta kiviaineksesta.

Vesilahden kallioperä on kivilajeiltaan melko vaihteleva. Metamorfisista kivilajeista yleisimpiä ovat amfiboliitti ja kiilleliuske. Amfiboliittia esiintyy etenkin kunnan eteläosissa alueella, joka ulottuu Kivijärven itäpuolelta Heinälähdelle. Kiilleliusketta tavataan laajoilla alueilla etenkin kunnan pohjois- ja itäosissa.

Tavallisimpia syväkivilajeja ovat granodioriitti ja graniitti. Granodioriittia tavataan laajalla alueella kunnan keski- ja pohjoisosassa. Tämän lomassa sijaitsee graniittiesiintymiä, joita on myös kiilleliuskealueella. Pienillä alueilla esiintyviä magmakivilajeja ovat mm. kvartsidioriitti, dioriitti, gabro,

peridotiitti ja diabaasi, jotka kuuluvat syväkivilajeihin sekä pintakivilajeista uraliittiporfyyriitti. Diabaasia tavataan Hirvijärven pohjoispäässä olevassa diabaasijuonessa.

2.4 Merkittävät kallioalueet

Kallioalueiden määrittely perustuu ympäristöministeriön valtakunnalliseen inventointiin.

Kallioalueiden arvoluokkia on seitsemän, joista luokka 1 sisältää tärkeimmät ja luokka 7 vähiten tärkeät kohteet:

1	ainutlaatuinen kallioalue
2	erittäin arvokas
3	hyvin arvokas
4	arvokas
5	kohtalaisen arvokas
6	jonkin verran arvokas
7	maisema- ja luonnonarvoiltaan vähäinen

Valtakunnallisesti inventoituja arvokkaita kallioalueita on Vesilahdella yhdeksän, joista kolme ensimmäistä ovat maakuntakaavassa suojeltuja:

1. Pirunvuori
2. Nikkilänvuori
3. Lokkerinvuoret-Laskunvuori
4. Haukkavuori
5. Luukaalanvuori
6. Pussimäenvuori
7. Rantalanvuori-Komunvuori
8. Rimminvuori
9. Runkionvuori.

2.5 Maaperä

Moreeni on Vesilahden tavallisin maalaji. Pohjamoreeni on kerrostunut jäätikön alle jääneistä irronneista ja kulkeutuneista aineksista. Pohjamoreenia esiintyy Vesilahdessa lähes kaikkialla.

Ablaatiomoreeni on syntynyt, kun jäätikön reunavyöhykkeessä kiviainesta on kertynyt jään päälle vaihtelevan paksuisiksi kerroksiksi. Jään sulaessa tämä aines on pudonnut jään pinnan painanteisiin ja sulamisvesien täyttämiin lampiin ja railoihin sekä jäätikön eteen. Paikoin ablaatiomoreeni muodostaa paksumpia kerroksia, joita kutsutaan kumpumoreeneiksi tai moreeniselänteiksi. Vesilahdessa tällaisia moreenikumpuja tai selänteitä esiintyy Onkemäellä, Kivijärven länsipuolella ja kunnan lounaisosassa Löytynkulman tienoilla.

Lajittuneista kivennäismaalajeista Vesilahdessa esiintyy vain savea. Savikerrokset ovat paksuimmat siellä, missä maa on kauimmin ollut veden peitossa. Pyhäjärven ranta-alueet ovat tyypillisesti savimaita.

Kun eloperäisen aineksen osuus ylittää savessa 6 %, kutsutaan sitä liejuksi, joka luetaan eloperäisiin maalajeihin. Vesilahdessa liejua esiintyy vähäisiä määriä Pyhäjärven rannoilla. Sekä savi että lieju ovat viljelyn kannalta hyviä maalajeja.

Vesilahden suot ovat lähes kaikki keidassoita, joiden maaperä on rahkaturvetta. Rahkaturvetta esiintyy Vesilahdessa etenkin kunnan eteläosien suoalueilla.

2.6 Kasvillisuus

Vesilahden kunnan alue voidaan kasvillisuutensa puolesta jakaa karkeasti kahteen osaan. Rehevillä savimailla kunnan pohjois- ja länsiosissa esiintyy erittäin rehevää ja monin paikoin jopa lehtomaista kasvillisuutta. Vallitsevia metsätyppejä ovat tuoreet mustikkatyyppin (MT) ja lehtomaiset kankaat (OMT). Paikoin on myös lehtoa (OMaT) ja lehtokorpea (FT) saniaisineen. Ylävimmillä mäillä etenkin kunnan etelä- ja itäosissa esiintyy puolukkatyyppin kuivahkoja kankaita (VT) sekä kallioiden yhteydessä karujen kankaiden kanerva ja jäkälätyyppiä (CT ja CIT).

Valtaosa Vesilahden soista sijoittuu kunnan etelä ja itäosiin. Suotyypeistä vallitsevia ovat erilaiset korvet ja rämeet etenkin isovarpurämeet.

Vesilahti kuuluu Etelä-Hämeen lehtokeskukseen, jonka tyyppisiä lajeja ovat mm. näsiä, lehtokuusama, koiranheisi, mustaherukka, sini- ja valkovuokko sekä rohtoimikkä. Etelä-Suomen vuokkovyöhykkeeseen kuuluvia kasveja keltavuokkoa ja kevätesikkaa tavataan muutamilla paikoilla. Esiintymisensä ääri rajoilla ovat Vesilahdessa esimerkiksi itäiset kaiheorvokki ja hajuheinä.

Vesilahti on erittäin vanhaa kulttuuriseutua, jolla on ollut pysyvää asutusta ainakin rautakaudelta lähtien. Tämä osaltaan lisää kasvilajiston monipuolisuutta alueella. Ihmisen mukana kulkeutuneiden uudempien lajien kuten monien rikkakasvien lisäksi Vesilahdessa esiintyy useita vanhoja kulttuurin seuralajilajeja kuten rohtoraunioyrtti, tummatulikukka ja ukontulikukka. Karjan vähenemisen myötä niiden aiemmin laiduntamat niityt ovat monessa paikkaa huolestuttavasti umpeutumassa. Hyviäkin esimerkkejä vielä löytyy. Niinimäen tilan talkoilla hoidetuilla niityillä tapaa vielä ahosilmäruohoa, uhanalaisia noidanlukkoja ja ketokatkeroa. Moision ja Mattilan niityillä laidunnus jatkuu erityissopimuksin.

Pyhäjärven rannoilla kasvaa runsaasti kynäjalavia. Ne on tarkoitus kartoittaa tulevina vuosina.

Selvityksen lopussa on esitelty pääosin 2000-luvulla havaitut uhanalaiset kasvilajit esiintymispaikkoineen. Myös joitakin vanhempia havaintoja olen poiminut tähän selvitykseen.

2.7 Nisäkkäät ja linnut

NISÄKKÄÄT

Hyönteissyöjien lahkosta Vesilahdessa tavataan yleisenä pihapiireissä siili.

Päästäisten heimosta lähinnä varpuspöllön saaliseläintutkimuksissa on havaittu vaivaispäästäinen, idänpäästäinen, metsäpäästäinen ja vesipäästäinen. Pelloilla yleisenä tavataan maamyyrä.

Siipijalkaisista eli lepakoista kunnassa on tavattu ainakin viiksisiippa, vesisiippa, pohjalepakko ja korvayökkö. Lepakot kuuluvat luontodirektiivin lajeihin, joten ne olisi syytä kartoittaa isompien kaavahankkeiden yhteydessä tai yleisemminkin kunnan alueella.

Jäniseläimistä metsäjänis on joutunut täälläkin hieman väistymään runsaasti lisääntyneen rusakon tieltä. Metsäjäniskannat ovat kuitenkin metsäalueilla edelleen aika vakaat.

Jyrsijöiden isoon lahkoon kuuluvat Suomessa oravat, majavat, sopulit ja myyrät, rotat ja hiiret ja koivuhiiret. Oravakannat ovat olleet viime aikoina kasvussa. Liito-oravan jätöksiä löytää sopivilta kolopuualueilta läheltäkin asutusta. Kesäkartoituksissa löysin lajin jälkiä neljältä paikalta. Liito-

orava on ns. sateenvarjolaji: jos sitä löytyy, löytyy jotain muutakin arvokasta. Koska kyseessä on myös direktiivilaji, olisi niiden erityiskartoitus hyvä tehdä erikseen.

Sopuleista ja myyristä ovat lähinnä pöllöjen pönttötutkimuksissa vastaan tulleet metsäsopuli, metsämyyrä, vesimyyrä, piisami ja peltomyyrä.

Rotista ja hiiristä havaitaan yleisesti vaivaishiirtä, peltoshiirtä, kotishiirtä ja rottaa, harvemmin metsähiirtä. Myyrien ja hiirien kannat vaihtelevat suuresti. Niiden ja myyrien runsaus heijastuu suoraan niitä syövien petojen kantoihin. Runsaina myyräkeväinä pesivät esim. tuulihaukat, viirupöllöt ja lehtopöllöt myös runsaina.

Luontodirektiivin koivuhiirtä on havaittu harvinaisena Vesilahdessa.

Petoeläinten lahkosta susi on havaittu joitakin kertoja kunnassa. Suden ohella koiraeläinten heimon kuuluvat kettu ja supikoira ovat yleisiä.

Karhun jälkiä havaitaan usein metsäalueilla. Toukokuussa törmäsin yksiin jälkiin. Karhun ja suden kohdalla on todennäköisesti kyse vaeltavista yksilöistä.

Näätäeläinten heimosta kunnassa pesivät viime aikoina hieman vähentynyt näätä, yleiset kärppä, lumikko, linnuille erittäin haitallinen minkki, metsäkivikoiden mäyrä sekä luontodirektiivin saukko, joka on havaittu säännöllisesti Koskenjoella.

Kissaeläinheimon ilves on runsastunut voimistuneen kauriskannan vuoksi Vesilahdessa. Ilveksiä pesii useita pareja etelä- ja itäosan kallioisilla ylänköseuduilla.

Hirvieläinten lahkosta valkohäntäkauris on tavallinen näky jopa pihapiireissä. Myös hirvikanta on kunnassa vakaa. Valkohäntäkauriin pienempi serkku metsäkauris on myös lisääntynyt viime aikoina.

Uhanalaiset nisäkkäät on mainittu selvityksen lopussa luvussa 4.2.1.

LINNUT

Kansallislintumme laulujoutsen on yleistynyt voimakkaasti myös Vesilahdessa. Lepäileviä ja laiduntavia hanhia tavataan parhailla tulvapelloilla useita lajeja: tundrahanhi, metsähanhi, lyhytnokkahanhi, merihanhi, kanadanhanhi, joka myös pesii kunnassa ja valkuposkihanhi.

Kunnan alueella on useita hyviä lintujärviä. Mm. Mantereenjävellä, Onkemäenjävellä ja Vähäjävellä on havaittu pesivänä tai muuttolepäilijänä kaikki tavallisemmat sorsalinnut ja uikut: sinisorsa, jouhisorsa, lapasorsa, haapana, tavi, heinätavi, punasotka, tukkasotka, telkkä, uivelo, isokoskelo, tukkakoskelo, silkkiuikku ja nokikana. Monelta järveltä tapaa pesivänä runsastuneen härkälinnun, pienemmiltä lammilta uhanalaistuneen mustakurkku-uikun.

Karuimmilla vesillä pesii uhanalaisluettelossa mainitun kuikka. Kuikan sukulainen kaakkuri pesii rauhallisimmilla suolammilla ja pikkujärvillä tällä hetkellä kolmessa kohteessa.

Metsäkanoista havaitsin kunnassa harvinaistuneen metson, teeren ja pyyn. Peltokanoista fasaani näyttää yleistyneen ja peltopyy hävinneen.

Haikaralinnuista kaulushaikara puhaltelee ilahduttavasti monella ruovikkolahdella ja harmaahaikara näyttää myös runsastuneen. Kattohaikara on havaittu kerran 2000-luvulla Laukonhaassa.

Pyhäjärven Vakkalanselällä ruokailevat talvikalastajien ylijäämäapajilla yhä useammat merikotkat. Yli kymmenen yksilöä on jo tavallinen näky ja on ajan kysymys, milloin ensimmäinen pari rohkenee asettua pesimään sopivalle autiosaarelle tai -rannalle. Kunnassa pesii kolme paria kalasääskiä sekä jokunen hiirihaukka, mehiläishaukka ja kanahaukka. Petolinnuista yleisiä ovat varpushaukka ja latojen pönttöihin mieltynyt tuulihaukka. Rannoilla pesii nopea nuolihaukka. Jalohaukoista kunnassa on havaittu lisäksi muuttohaukka ja punajalkahaukka. Pyhäjärven rehevät ruovikkolahdet esim. Kirkkolampi, Sakoistenlahti ja Pajalahti ovat tärkeitä ruskosuohaukan pesimäpaikkoja. Sinisuohaukka on yleinen näky pelloilla muuttoaikoina.

Rantakanoista parhailla lintujärvillä pesii yleisen nokikanan lisäksi harvinaisempi luhtakana. Harvinaistunutta luhtahuittia tavataan vielä epäsäännöllisesti parhailla paikoilla.

Vesilahdessa on runsastunut myös direktiivilaji kurki. Kurkipoikueita näin mm. Onkemäenjävellä, Vuorisjärvellä ja Vähäjävellä.

Kahlaajista kunnassa pesivät ainakin meriharakka, pikkutylli, töyhtöhyppä, metsäviklo, rantasipi, isokuovi, lehtokurppa ja taivaanvuohi. Muuttoaikoina rantalietteillä (esim. Kirkkolahti), tulvapelloilla (esim. Laukko ja Papinluhta Sakoissa) ja luodoilla (esim. Kuivaisluodot) on nähty tylli, tundrakurmitsa, keräkurmitsa, kapustarinta, isosirri, karikukko, suosirri, kuovisirri, jänkäsirriäinen, lapinsirri, pikkusirri, liro, punajalkaviklo, mustaviklo, valkoviklo, lampiviklo, mustapyrstökuiri, punakuiri, pikku-kuovi, heinäkurppa, jänkäkurppa, vesipääsky ja suokukko.

Lokeista ja tiiroista alueella pesivät säännöllisesti naurulokki, kalalokki, harmaalokki, karuimmilla Pyhäjärven rannoilla selkälokki, harvinaisena pikkulokki ja kalatiira. Ahonselkä on hyvä kalatiirujen ja sorsalintujen muutoaikainen ravintoalue.

Metsissä pesii yleisenä sepekkyyhky ja harvalukuisena myös uuttukyyhky. Käki on yleistynyt etenkin soistuneilla alueilla. Kehräjä saattaa pesiä Ahvenjärvenvuoren yläkkoalueella.

Pöllökannat ovat vakaat. Vesilahti on Pirkanmaan parhaita viirupöllöpaikkoja. Kunnassa pesivät lisäksi vuosittain huuhkaja, lehtopöllö, sarvipöllö ja varpuspöllö. Helmipöllöt ovat täälläkin vähentyneet. Harvinainen lapinpöllö pesi Saastonkulmalla 2000-luvun alussa.

Tikoista kunnassa havaitaan säännöllisesti palokärki, hieman runsastunut harmaapäätikka, yleinen käpytikka, vanhojen kuusikoiden harvalukuinen pohjantikka, rantojen pikkutikka sekä uhanalaistunut käenpiika. Kierteleviä valkoselkätikkoja havaitaan muutaman vuoden välein.

Pikkulinnuista ja varislinnuista kunnassa pesii tai on havaittu sopivalla biotoopilla pesintäaikaan kiuru, haarapääsky, räystäspääsky, niittykirvinen, metsäkirvinen, västäräkki, harvinaistunut keltävästäräkki, rautiainen, punarinta, satakieli, leppälintu, kivitasku, pensastasku, laulurastas, punakylkirastas, kulorastas, räkättirastas, mustarastas, lehtokerttu, mustapääkerttu, pensaskerttu, hernekerttu, rytikettunen, ruokokerttunen, rastaskerttunen, pensasirkkalintu, viitasirkkalintu, luhtakerttunen, viitakerttunen, kultarinta, pajulintu, sirittäjä, tiltalti, idänuunilintu, hippiäinen, peukaloinen, harmaasieppo, pikkusieppo, kirjosiieppo, talitiainen, kuusitiainen, sinitiainen, töyhtötiainen, hömötiainen, pyrstötiainen, puukiipijä, pikkulepinkäinen, närhi, harakka, naakka, varis, korppi, kottarainen, varpunen, pikkugarpunen, peippo, hemppo, tikli, viherpeippo, vihervarpunen, punatulkku, pikkukäpylintu, isokäpylintu, punavarpunen, keltasirkku ja pajusirkku. Kunnassa mahdollisesti pesii kangaskiuru. Pohjansirkku ja peltosirkku ovat harvinaistuneet Vesilahdessakin 2000-luvulla.

Uhanalaiset lintulajit on esitelty luvussa 4.2.2.

2.8 Vesistöreitit, jokiuomat ja järvi- ja kosteikkoketjut ekologisina reiteinä.

Vesilahdessa on korkeuserojen vuoksi useita vesistö- ja kosteikkoketjuja, jotka lähimetsineen ja kallioineen sekä lajeineen muodostavat tärkeitä ekologisia käytäviä ja biotooppien yhdistelmiä (monibiotooppeja). Osa vesistöketjujen puroista ja ojista on merkitty karttoihin katkoviivoin merkiksi ekokäytävästä.

Ahvenjärvenvuori, Pahalamminvuori ja Vähä-Mälitynvuori korkean sijaintinsa vuoksi muodostavat tärkeän vedenjakaja-alueen.

Tältä vedenjakaja-alueelta laskee Mälityn vesistöketju: Vähä-Mälityn, Mälittyjärven ja Mälittyjärvenkorven kautta Koivistonahon pelto-ojiin ja edelleen Huhkamonkolua alas Toivolammen kautta Pyhäjärven Kippariin.

Pahalamminvuorelta saa alkunsa myös toiseen suuntaan laskeva vesistöketju. Pahalammilta alkava, Ahvenjärven kautta suuntaava louhikkoinen puro laskee Linnamaan pelto-ojien ja Naarvanjoen kautta aina Pyhäjärveen saakka.

Sastamalan Kivijärveltä Lampijärvelle Kivijärvenojana alkava ja sieltä Saastonperän kautta Saastojärvelle jatkuvat oja ja purot kosteikkoineen muodostavat lähimetsineen tärkeän ekologisen käytävän.

Pikku-Hyyhöseltä, sen lähikallioilta ja reunasoilta alkava Iso-Hyyhösen kautta jatkuva kosteikkoketju laskee Hyyhösenojaa pitkin Suonojärveen.

3 ARVOKKAAT LUONTOKOhteet

MONIBIOTOOPIT JA VANHAT METSÄT

1. Lampijärvi - Poukanvuori - Saastonperä

Pinta-ala: n. 35 ha
 Sijainti: peruskarttalehti 2114 03
 Järvi tulo- ja lähtöpuroineen Saastojärvelle asti sekä järven koillispuolella oleva vanhan metsän alue Saastonkulmalla

Status: Arvokas luontokohde.

Yleiskuvaus:

Järvi ja sen koillispuolella oleva metsäalue muodostavat erämaisen alueen, joka soveltuu retkeilykohteeksi. Järveä, johon laskee Kivijärvenoja, ympäröivät ruovikkoiset nevarannat. Vanhassa metsässä on suoritettu paikoin alaharvennusta. Metsä on paikoin kallioista ja kivikkoista ja sen reunaosassa kulkee puro.

Lampijärveltä vesi laskee Kylmälahden ja Saastonperän kautta Saastojärveen.

Kasvillisuus:

Vesikasveja edustavat mm. pohjanlumme, ulpukka, uistinviita, pystykeiholehti, pikkulimaska ja kilpukka. Rannoilla kasvavat järviruoko, leveäosmankäämi, kurjenjalka, jouhisara, pullosara, viiltosara, mutasara, harmaasara, isokarpalo, luhtavilla, vesikuusi, rantamatara, vehka ja rantakukka. Metsätyyppi on enimmäkseen mustikkatyyppin tuoretta kangasta (MT), mutta myös kuivempia ja lehtomaisempia osia löytyy. Valtapuulajeina ovat kuusi ja mänty, joiden seassa kasvaa suuria raudus- ja hieskoivuja sekä haapoja. Metsän aluskasvillisuutta ovat mm. metsäkastikka, riidenlieko, kevätpiippo, metsälvejuuri, metsäimarre, metsätähti, lillukka, vanamo, maariankämmeikka ja so-reahiirenporras. Vanhan raidan rungolla kasvaa uhanalainen raidankeuhkojäkäli.

Lampijärveen laskevalta Kivijärvenojalta on löytynyt uhanalaisia sammalia: valtakunnallisesti vaarantunut kalliopunossammal, silmälläpidettävät kantokorvasammal ja turrisammal sekä alueellisesti harvinaiset koskisiipisammal ja pikkukorvasammal (Arkkio, 2009).

Eläimistö:

Ison haavan kolon alta havaitsin jälkiä luontodirektiivin liito-oravasta. Kallionluolat ja onkalot muodostavat potentiaalisen pesäpaikan myös luontodirektiivin ilvekselle ja mäyrälle.

Lampijärvellä on pesinyt lintudirektiivin uhanalainen mustakurkku-uikku (Honkiniemi, 2009). Tänä vuonna havaitsin siellä pesivänä härkälinnun. Metsäalueelta löysin merkkejä lintudirektiivin uhanalaisesta mehiläishaukasta ja harvalukuisesta pohjantikasta.

Kivijärvenojan lähimetsässä on pesinyt lintudirektiivin uhanalainen helmipöllö (Honkiniemi, 2009) ja Saastonperällä oli ruskosuohaukan reviiiri (Honkiniemi, 2008).

Johtopäätökset:

Uhanalaisten lajien esiintymispaikka. Osa alueesta soveltuu metsälakikohteiksi. Hyvä retkeilyalue. Soveltuu Metso-kohteeksi.

2. Hyyhösjärvet

Pinta-ala: n. 31 ha (Iso-Hyyhönen)
 Sijainti: peruskarttalehti 2114 03
 Suonojärveen laskevat metsäjärvet rantametsineen ja laskuojineen

Status: Iso-Hyyhönen: SCI Natura. Maakuntakaavan Natura-alue nro 88. Valtakunnallisesti arvokas pienvesialue (vesilaki, luonnonsuojelulaki). Sisältää luontodirektiivin luontotyypejä.

Yleiskuvaus:

Iso-Hyyhönen on Vesilahden suurin rannoiltaan mökeistä vapaa erämaajärvi. Sijaitsee korkealla vedenjakaja-alueella (126,7 m). Alue sisältää humuspitoisia lampia (48 %) ja järviä, mäntyvaltaisia puustoisia soita (13 %), kuusivaltaisia puustoisia soita (3 %). Järven pohjoispuoleinen ranta on enimmäkseen rämettä ja etelänpuoleinen kivikkoa ja kalliota. Hyyhösenoja laskee Suonojärven Myllyrantaan.

Pikku-Hyyhönen on isovarpurämeen ympäröimä dystrofinen suolampi.

Järviä ympäröivät metsät ovat enimmäkseen mustikkatyyppin tuoreita kankaita (MT). Myös karumpia jäkälätyypin kankaita (CT) esiintyy.

Kasvillisuus:

Vesikasvillisuus on niukkaa, esim. ulpukka, pohjanlumme. Rannoilla kasvaa mm. tervaleppä, virpaju, korpipaatsama, myrkkyykeiso, rantamatara, pallosara, tähtisara, kanerva, juolukka, suopuru ja suomuurain.

Hyyhösenojan koskesta on löytynyt alueellisesti uhanalaista rusopurosammalta (Arkkio, 2008).

Eläimistö:

Alueella ovat pesineet lintudirektiivin kuikka ja lähikallioilla huuhekaja. Lähialueella havaittiin myös pyrstötiaispärin.

3. Ahvenjärven ympäristö

Pinta-ala: n.50 ha
 Sijainti: Peruskarttalehti 2114 06
 Linnamaan kylän eteläpuolella

Status: Arvokas luontokohde

Yleiskuvaus:

Alueen keskuksena on korkealla (122,4m) sijaitseva Ahvenjärvi, jonka pohjoisrannalla on tällä hetkellä neljä rakennusta ja jonka kalliainen eteläranta on vielä vapaa. Ahvenjärveen laskee Pahalammita ja Pahalamminvuorelta kaksi luonnonpuroa. Ahvenjärven eteläpuolella ovat lisäksi Ahvenjärvenvuori ja Koreakallio.

Järvestä laskee louhikkoinen puro komean Näkökallion sivuitse kohti Linnamaan peltoja.

3.1 Pahalamminvuori

Kasvillisuus:

Pahalammenvuori ympäristöineen on laeltaan kuivaa jäkälä- ja kanervakangasta (CT ja CIT) ja reunoiltaan kuivahkoa puolukkatyyppin kangasta (VT) ja tuoretta mustikkatyyppin kangasta (MT).

Eläimistö:

Alueella on lintudirektiivilajin, uhanalaisen metson soidinpaikka. Se on myös lintudirektiivin, uhanalaisen kehrääjän potentiaalista esiintymisaluetta.

3.2 Pahalampi**Yleiskuvaus:**

Pahalampea ympäröi kapea nevereunus, joka muuttuu ensin rämeeksi ja puronvarressa mustikkakorveksi.

Kasvillisuus:

Lammen nevereunuksella tapasimme isolumpeen, leväkön, suokukan, iso- ja pikkukarpalon, valkopiirtoheinän, riippasaran, mutasaran, pullosaran, tupasvillan, pyöreälehtikihokin, pitkälehtikihokin sekä uhanalaisen pikkukihokin.

3.3 Ahvenjärven laskupuro louhikkoineen**Kasvillisuus:**

Laskupuron alkupää on kuivempaa puolukka-, mustikka- ja kangaskorpea.

Alkupään purolouhikossa kasvavat männyn ja hieskoivun lisäksi mm. tuomi, korpipaatsama, mustaherukka, lehtoarho, luhtavuohennokka, rantamatara, kallioimarre sekä runsas esiintymä indikaattorikasvia haisukurjenpolvea.

Paikassa on havaittu myös alueellisesti harvinaiset isosahasammal sekä louhisammal (Arkkio, 2009).

Näkökallion aluslouhikossa on havaittu luontodirektiivin hajuheinä (Kääntönen, 2004).

Näkökallion kohdalla puron reunakasvillisuus muuttuu rehevämmäksi saniais- ja lehtokorveksi, pääpuulajina komeat tervalepät ja aluskasveina mm. soreahiirenporras, isoalvejuuri ja lehtopalsami. Rehevän purokorven reunassa on havaittu valtakunnallisesti uhanalainen kantokorvasammal (Arkkio, 2009).

Tervaleppämetsän jälkeen biotooppi muuttuu hieskoivuvaltaiseksi ruoho- ja heinäkorveksi. Hieskoivun lisäksi täällä havaitsimme kiiltopajun, virpapajun, kurjenjalan, raatteen, vehkan, korpikastian, suo-orvokin, järvikortteen, ranta-alpin, luhtavillan, ojasorsimon, okarahkasammaleen sekä runsaan esiintymän paikallisesti harvalukuista nevimarretta. Lähistöltä on myös vanha havainto alueellisesti uhanalaisesta harajuuresta (Lahtonen, 1987).

Ennen Linnamaan peltoaukeaa olevasta louhikosta on löydetty Suomelle uusi purosammallaji: harapurosammal (Arkkio & Parnio, 2009), mikä luokitellaan äärimmäisen uhanalaiseksi.

Johtopäätökset:

Usean uhanalaisen kasvilajin esiintymisaluetta. Monilta biotoopeiltaan soveltuu metsälain arvokkaaksi kohteeksi. Arvokas ekokäytävä ja vesireitti vedenjakaja-alueelta. Murskaustoiminta ei saisi ulottua enää lähemmäksi järven valuma-aluetta. Ahvenjärven eteläosan säilyminen mökittömänä olisi myös tärkeää.

4. Mälittyjärven alue

Pinta-ala: n.20 ha

Sijainti: peruskarttalehti 2114 06
Koivistonahon ja Inhankulman välisellä metsäalueella

Status: Arvokas luontokohde

Yleiskuvaus:

Mökittömän järven, Mälittyjärvi, metsälammen, Vähä-Mälitty, niiden vuorien (Mälitynjärvenvuori ja Vähä-Mälitynvuori) ja rantametsien muodostama erämainen alue, jonka poikki kulkee retkeilyreitti. Vedenjakaja-alueita.

Kasvillisuus:

Alue on erilaisten kasvillisuustyyppien mosaiikkia. Järveä ja lampea reunustavat kapeat neva- ja rämevyöhykkeet. Vuorien notkoissa vuorottelevat mustikka-, saniais- ja lehtokorvet sekä lehtomaiset kankaat (OMT) ja mustikkatyyppin tuoreet kankaat (MT). Ylempänä tapaa puolukkatyyppin kankaita (VT) ja kallioilla kuivaa jäkälätyyppiä (CT).

Mälitynjärvenkorpi on vanhaa lahoppuustoista kuusivaltaista sekametsää, jossa on paljon kolohappoja, maapuita ja pötkelöitä.

Eläimistö:

Mälitynjärvenkorvessa havaitsin luontodirektiivin liito-oravan jälkiä, lintudirektiivin metson, varpuspöllön ja pohjantikan. Vähä-Mälityssä on lintudirektiivilajin kaakkurin vakireviiri.

Johtopäätökset:

Usean uhanalaisen eläinlajin esiintymisalueita. Soveltuu osin metsälain arvokkaaksi kohteeksi ja kokonaisuudessaan Metso-ohjelman suojelualueeksi.

5. Huhkamokolu - Patakallio - Toivolanlammi - Kippari

Pinta-ala: n.21 ha
Sijainti: peruskarttalehti 2114 06
Koivistonlahon ja Kostialan kylissä.

Status: Arvokas luontokohde, ekokäytävä

Yleiskuvaus:

Huhkamokolu on Toivolanlammin eteläpään kosteikkoon laskeva luonnonpuro, jonka keskellä on iso louhikko. Puro jatkuu ojana ja Patakallion aluskosteikkona Toivolanlammiin, josta se laskee ojana Pyhäjärven Kipparin lahteen. Kolun alueella sijaitsee myös kostea lehtoniitty.

Kasvillisuus:

Kolun kasvillisuustyyppi on enimmäkseen rehevää puronvarsilehtoa. Puu- ja pensaskerroksessa on ylispuuna kuusi, jonka joukossa kasvaa harvakseltaan harmaaleppä, tervaleppä, rauduskoivu, halava, tuomi, pihlaja ja pensaina mm. lehtokuusama ja mustaherukka. Puron kenttäkerroksessa havaitsin mm. soreahiirenportaan, kotkansiiven, korpi-imarteen, kevätlinnunherneen, tesman, lehtovirmajuuren, kevätlinnunsilmän, mustakonnanmarjan ja keltaängelmän. Louhikossa ja sen liepeillä kasvavat lisäksi haurasloikko, haisukurjenpolvi sekä erilaisia sammalia ja jäkäliä mm. sulkasammal, seinäsammal, kivikorallisammal, valko- ja harmaaporonjäkäliä, useita torvijäkälälajeja sekä vedenalaisilla kivillä runsaana isonäkingsammal.

Patakallion rinteeltä on löytynyt valtakunnallisesti uhanalainen kantoraippasammal, kalliojyrkänteeltä alueellisesti uhanalainen kalkkilehväsammal, harvinainen poronraatosammal sekä paikan luontoarvoja ilmentävät kalkkikahtaissammal, ituhammassammal ja pahtaomenasammal (Arkio, 2009).

Toivolanlammi on rehevää ruovikkoa.

Kipparin rannassa havaitsimme runsastuneiden leveäosmankäämin, isosorsimon ja jokileinikin lisäksi rantayrtin, vesikuusen, luhtakuusion, korpialvejuuren, rantaluikan, nuokkurusokin ja rimpivesiherneen. Päivitettyssä julkaisussa paikalta ilmoitettua (Liikanen, 1995) uhanalaista luontodirektiivin lietetartta emme tavanneet.

Eläimistö:

Kivilouhikossa viihtyvät kärppä ja lumikko ja lehdossa havaitsin lehtokertun ja harvalukuisen idänuunilinnun.

Toivolanlammilla on pesinyt ruskosuohaukka (Honkiniemi, 2010).

Johtopäätökset:

Soveltuu monilta osiltaan metsälain 10 §:n pykälän mukaiseksi arvokkaaksi elinympäristöksi.

Uhanalaisen putkilokasvin ja sammaleiden esiintymispaikkoja.

6. Kirveslammi

Pinta-ala: 48 ha

Sijainti: peruskarttalehti 2114 08

Arajärvien kaakkoispuolella kolmen kunnan: Akaan, Lempäälän ja Vesilahden alueilla

Status: SCI Natura. Maakuntakaavassa SL/Natura kohde nro 89. VN periaatepäätöksen mukainen valtakunnallinen metsiensuojelualue. Luontodirektiivin luontotyyppejä boreaaliset metsät ja puustoiset suot.

Yleiskuvaus:

Vanhan metsän alueella vuorottelevat kuivat ja lehtomaiset kangasmetsät ja suot. Alue on varttunut kuusivaltaista sekametsää. Lahopuustoa, keloja, maapuita ja pötkelöitä on paljon.

Kasvillisuus:

Paljon isoja haapoja koloineen ja metsälehmuksia. Haavan rungolla havaitsin raidankeuhkojäkäjän (NT). Alueella on havaittu haavan rungolla myös valtakunnallisesti äärimmäisen uhanalainen lännenmunuaisjäkälä (Kääntönen, ilm.2010).

Eläimistö:

Alueella on havaitsin lintudirektiivin lajeista metson, palokärjen ja pohjantikan sekä luontodirektiivilajeista liito-oravan. Siellä on havaittu direktiivilajeista myös harmaapäätikka, viirupöllö ja varpuspöllö (Liikanen, 1995).

7. Palhonnokka

Pinta-ala: n. 5 ha

Sijainti: Peruskarttalehti 2123 04

Palhon kylässä, kartanon kaakkoispuolella, Pyhäjärven rannassa

Status: Arvokas luontokohde

Yleiskuvaus:

Lehtomainen, kivikkoinen ja kuusivaltainen vanhan metsän alue. Maapuita ja keloja jonkin verran.

Kasvillisuus:

Alue on kasvillisuustyyppiltään lehtomaista kangasta (OMT) ja lehtoa (OMaT), pääpuulajina kuusi. Joukossa kasvaa koivua ja isoja haapoja, pensaana lehtokuusamaa.

Kenttäkerroksessa havaitsin kevätlinnunsilmän, kevätesikon, käenkaalin, oravanmarjan, mustakonnanmarjan, kivikkoalvejuuren ja soreahiirenportaan, pohjakerroksessa lehtomaisuutta ilmentävä lehväsammaleen.

Eläimistö:

Alueella on havaittu vakituisesti lintudirektiivilajeista uhanalaiset mehiläishaukka ja selkälokki, lintudirektiivin pikkusieppo ja harmaapäätikka (Honkiniemi 2009 ja Mustalahti 2010).

Johtopäätökset:

Uhanalaisten lajien esiintymisalue. Osin soveltuu metsälain arvokkaaksi kohteeksi. Soveltuu myös Metso-kohteeksi.

8. Muhonvuorten alue

Pinta-ala: n. 15 ha

Sijainti: peruskarttalehti 2114 09 Hulausjärvi
Koskenkylä

Status: Arvokas luontokohde. Soveltuvin osin metsälain 10 § mukainen kohde.

Yleiskuvaus:

Kallioilla mäntyvaltaista ja notkoissa kuusivaltaista sekametsää. Joukossa runsaasti suuria haapoja. Paljon maapuita ja keloja. Luonnontilaisen kaltainen puro virtaa vuorien välissä.

Kasvillisuus:

Havupuiden ja haapojen lisäksi havaitsin isoja koivuja, reunoilla harmaaleppiä. Kasvillisuustyyppi vaihtelee kuivahkosta puolukkatyypistä rehevään saniaislehtoon.

Eläimistö:

Havaitsin alueella korpin sekä pohjantikan jälkiä. Biotoopeista ja lukuisista isoista haavoista koloinen päätellen alueella oleskelee luontodirektiivin liito-orava.

Johtopäätökset:

Harvinaisten lajien esiintymisalue. Soveltuu mainiosti Metso-ohjelman kohteeksi.

LEHDOT

9. Laukon kolopuulehto

Pinta-ala: n. 3 ha
 Sijainti: peruskarttalehti 2123 04
 Laukon kartanon alueella rajautuen Hinsalantiehen sen luoteispuolella

Status: Arvokas luontokohde. Soveltuvien osin metsälain 10 §:n mukainen kohde.

Yleiskuvaus:
 Vanhaa sekametsää, suuria kuusia ja haapoja kasvava lehtomainen pohjoisrinne. Haavoissa runsaasti koloja. Rinteen alaosassa kosteaa lehtokorpea (FT).

Kasvillisuus:
 Kuusen ja haavan lisäksi alueen puustoon kuuluvat hies- ja rauduskoivu, harmaaleppä, pihlaja ja raita. Pensaskerroksessa havaitsimme lehtokuusaman, korpipaatsaman ja näsiän. Rinteen aluskasvillisuutta ovat mm. mustikka, metsälauha ja mustakonnanmarja. Rinteen alla olevassa kosteassa hiirenporrastyyppisessä lehtokaistaleessä (FT) havaitsimme mm. lehtohorsman, lehtotähtimön, käenkukan, kivikkoalvejuuren, törrösaran, pystylehtolusteen, syyläjuuren sekä alueellisesti uhanalaisen lehtoneidonvaipan, jota löysimme runsaana myös tienvarsipenkereestä.

Eläimistö:
 Alueella vakituisesti pesivän käpytikän tekemissä koloissa oleskelee mahdollisesti myös uhanalainen liito-orava.

Johtopäätökset:
 Uhanalaisen kasvilajin kasvupaikka.

10. Päiretniemi

Pinta-ala: n. 2 ha
 Sijainti: peruskarttalehti 2123 04
 Laukon kartanon lähellä Pajalahden ja Vakkalanselän välissä

Status: Arvokas luontokohde.

Yleiskuvaus:
 Harvennettu lehto, pääosin käenkaali-oravanmarjatyyppin lehtomaista kangasta (OMT). Kosteassa painanteessa rehevämpää lehtoa (FT). Hakkuista huolimatta edustava lehtoalue.

Kasvillisuus:
 Alueen kasvilajeja ovat mm. lehtokuusama, näsiä, lehtotähtimö, lähdetähtimö, lehtopähkämö, so-reahiirenporras, kotkansiipi, isoalvejuuri, mustakonnanmarja, kevätlinnunherne, syyläjuuri, lehtoarho, kivikkoalvejuuri, tesma, haisukurjenpolvi, isoalvejuuri, keltasauramo, pukinparta, rohtovirmajuu-ri, pystylehtoluste sekä alueellisesti uhanalainen lehtoneidonvaippa.

Johtopäätökset: Uhanalaisen kasvilajin kasvupaikka.

11. Laukonhaka

Pinta-ala: n. 12 ha
 Sijainti: peruskarttalehti 2123 04
 Laukonselän pohjoisrannalla kartanon itäpuolella.

Status: Muinaismuistoalue. Rautakautisia kiviröykkiöitä (Pirkanmaan liitto, suojeluluokka 2).

Yleiskuvaus:
 Isot kuuset poistettu ja maanpinta laikutettu. Metsätyyppi on lehtoa (OMaT). Laikutetuille alueille tehdään metsänistutuksia.

Kasvillisuus:
 Isoja pähkinäpensaita on runsaasti. Laikutuksen jäljiltä pohjakasvillisuus on kehittymässä.

Eläimistö:
 Alueella havaittiin lintudirektiivilajin huuhkajan.

Johtopäätökset:
 Voimakkaan hakkuun vaikutusta pähkinäpensasiin on hyvä tarkkailla. Pähkinäpensaslehdon soveltuminen luonnonsuojelulain mukaiseksi luontotyyppiä tutkittava tarkemmin.

12. Kurhiannokka

Pinta-ala: n. 2 ha
 Sijainti: peruskarttalehti 2123 04 ja 2114 06
 Korpiniemen alueella Pyhäjärven Alhonselän pohjoisrannalla

Status: Arvokas luontokohde.

Yleiskuvaus:
 Avokallion ympäröimä pähkinäpensasta kasvava niemeke. Metsätyyppinä on lehtomainen kangas (OMT).

Kasvillisuus:
 Isoja pähkinäpensaita n. 15 kpl. Kuusen seassa kasvaa isoja rauduskoivuja sekä pihlajaa, tuomea ja harmaaleppää. Rannalla kasvaa lisäksi useita visakoivuja. Pensaista tapasin lehtokuusaman ja punaherukan. Aluskasvillisuudessa esiintyy käenkaali, oravanmarja, mustikka, sudenmarja, mustakonnanmarja, metsätähti, nuokkuhelmikkä ja lehtoarho.

13. Ilmiännokka

Pinta-ala: n. 4 ha
 Sijainti: peruskarttalehti 2114 06
 Kostialan alueella, Pyhäjärven Alhonselän etelärannalla

Status: Arvokas luontokohde.

Yleiskuvaus:

Niemeke, jonka lähellä on lintuluoto. Niemekkeen keskiosassa on kosteaa tai tuoretta lehtoa (FT, OMaT) ja rantojen lähellä lehtomaista ja mustikkatyyppin kangasta (OMT, VT).

Kasvillisuus:

Valtapuuna alueella on kuusi, joukossa kasvaa runsaasti isoja rauduskoivuja, mäntyjä ja joitakin haapoja sekä tuomia. Kenttäkerroksen lajeista havaitsin mm. kielon, sinivuokon, lehto-orvokin, mustakonnanmarjan, lehtoarhon, mäkilehtolusteen, sudenmarjan, kevätlinnunherneen, valkolehdokin, korpi-imarteen ja soreahiirenportaan.

Eläimistö:

Kolohaavoissa asusteleeh mahdollisesti liito-orava. Eteläpuolisilla luodoilla pesii kalatiira-, naurulokki-, kalalokki- ja harmaalokkiyhdyksunta sekä tukkakoskelo.

Johtopäätökset:

Keskiosa soveltuu metsälain 10 §:n pykälän mukaiseksi arvokkaaksi elinympäristöksi. Liito-oravakartoitus olisi hyvä tehdä.

14. Ahtialan lehmuslehto

Pinta-ala: 0,4 ha
 Sijainti: peruskarttalehti 2123 01
 Rämsöön Ahtialan kylässä päiväkodin pihan ja kesäteatterin vieressä.

Status: Arvokas luontokohde.

Yleiskuvaus:

Alue koostuu puhtaasta jalopuumetsästä sekä metsälehmusta kasvavasta kuusivaltaisesta sekametsästä. Kasvillisuustyyppi on lehtomainen kangas (OMT). Rantalaiturille johtaa vanha koivukuja. Alue on rajattu vanhalla kiviaidalla ja riukuaidalla.

Kasvillisuus:

Laskin yhteensä noin 20 jalopuuta: suurin osa metsälehmäksi sekä metsävaahtera ja lehtosaarni. Pensaskerroksessa kasvavat lehtokuusama ja taikinamarja. Kenttäkerroksessa havaitsin soreahiirenporteen, lehto-orvokin, kalliokielon ja tesman.

Eläimistö:

Alueella on pesinyt lintudirektiivin palokärki ja siellä havaitsin uhanalaisen liito-oravan jälkiä.

Johtopäätökset:

Luontodirektiivilajin esiintymispaikka. Alue täyttää osittain luonnonsuojelulain luontotyyppin vaatimukset jalopuumetsälle (ks. kohta 1.4.2). Asia tulee tutkia jatkossa tarkemmin. Rantaniityille saisi aidoin rajattua lammaslaitumen. Soveltuu myös opetuskohteeksi.

15. Vähäjärven purolehto

Pinta-ala: 0,5 ha
Sijainti: peruskarttalehti 2114 06
Järvenrannan kylässä Vähäjärven etelärannalla.

Status: Arvokas luontokohde.

Yleiskuvaus:

Hieskoivukorvesta Vähäjärven etelärannalle laskeva pieni, osittain maan alla kulkeva puro ranta-lehtoineen.

Kasvillisuus:

Puronvarren puu- ja pensaskerroksessa esiintyvät mm. ylispuina kuusi ja koivu sekä alispuina harmaaleppä, metsälehmus, tuomi, mustaherukka, punaherukka, lehtokuusama ja taikinamarja. Kenttäkerroksessa esiintyvät soreahiirenporras, kotkansiipi, kurjenjalka, vehka, raate, ojakellukka, korpikaisla, rohtovirmajuuri, kevätlinnunsilmä, korpiorvokki, lehtopalsami, lehtovirmajuuri, lehtokorte, purolitukka, käenkaali, tesma, valkovuokko, lehväsammal, okarahkasammal ja palmusammal.

Eläimistö:

Puronvarsilehdossa pesivät lehtokerttu ja peukaloinen sekä koivukorvessa harmaasieppo.

Johtopäätökset:

Sekä puronvarsi että koivukorpi metsälain 10 §:n mukaisiksi arvokkaiksi elinympäristöiksi. Viereinen murskausasema heikentää hieman alueen luonnonrauhaa.

JOET JA LINTUVEDET

16. Koskenjoki

Pinta-ala: n. 18 ha
 Sijainti: peruskarttalehdet 2114 09 ja 2114 06
 Onkemäen ja Koskenmäen alueilla laskien Onkemäenjärvestä Mantereenjärveen.

Status: Arvokas luontokohde. Leadertukikohde.

Yleiskuvaus:

Koskenjoki on osa pitkää vesistöreittiä, joka alkaa Akaan Vähä-Arajärvestä ja laskee lopulta Pyhäjärveen. Koskenjoki on savisten peltoalueiden läpi kiemurteleva n. 6 km pitkä ja alle 10 km leveä joki. Ekologisesti merkittävimmät osat ovat Tarimaan vanhan myllyn seutu Onkemäenjärven päässä sekä joen suistoalue Mantereenjärven päässä.

Kasvillisuus:

Joen ja sen rantojen kasveja ovat mm. tervaleppä, mesiangervo, rantakukka, rantayrtti, suoputki, myrkykeiso, luhtasara, liereäsara, viiltosara, harmaasara, vehka, leveäosmankäämi, pystykeiho-lehti, ulpukka, kiehkuraärvää ja vesirutto.

Joella on havaittu runsaana luontoarvoja ilmentävä koskiritvasammal sekä harvinainen koski-paasisammal (Arkkio, 2009).

Eläimistö:

Joella asustaa luontodirektiivin saukko. Muita nisäkkäitä ovat piisami, vesimyyrä sekä linnustolle haitallinen minkki.

Johtopäätökset:

Luontodirektiivilajin oleskelualue. Maisemallisesti arvokas alue. Alueella toteutetaan EU:n tukema kunnostussuunnitelmaa raivauksineen. Sopii erinomaisesti kanoottireitiksi.

17. Onkemäenjärvi

Pinta-ala: n. 43 ha
 Sijainti: peruskarttalehti 2114 06
 Onkemäen kylän alueella

Status: SPA Natura. Valtakunnallisesti arvokas lintuvesi. Lintuvesien suojeluohjelman kohde (nro 212). Toteutuskeinoina luonnonsuojelulaki ja vesilaki. Luontodirektiivin luontotyyppinä vaihettumissuot ja rantasuot. Pirkanmaan maakuntakaavassa suojelumerkinnällä oleva Natura-alue nro 87.

Yleiskuvaus:

Kuuluu osana laajempaan vesistöön, joka laskee Koskenjoen kautta Pyhäjärveen.

Kasvillisuus:

Kasvillisuudeltaan järvi kuuluu savikkoseuduille tyypilliseen osmankäämi-sarpiotyyppiin. Järven rannoilla on laajoja ruovikkoalueita valtalajeina järviruoko ja järvikorte.

Linnusto:

Vesilinnustolaskennan mukaan (Mäkelä, 2009) järvellä pesivät uhanalaiset punasotka (3 paria), tukkasotka (2 paria) ja rantasipi (2 paria), naurulokki (85 paria) sekä lintudirektiivin lajeista laulu-

joutsen (1 pari), kalatiira (2 paria), luhtahuitti (1 pari), ruskosuohaukka (1 pari), kurki (1 pari) ja kaulushaikara (1 pari). Lisäksi järvellä on naurulokkiyhdyksessä pikkulokki (1 pari).

18. Vähäjärvi

Pinta-ala: n. 45 ha
Sijainti: peruskarttalehdet 2114 09 ja 2114 06
Järvenrannan ja Kaltsilan alueilla

Status: Valtakunnallisen lintuvesien suojeluohjelman alue. Arvokas lintuvesi. Pirkanmaan maakuntakaavassa suojelumerkintä nro 211.

Yleiskuvaus:
Vähäjärvi laskee ojan välityksellä Pyhäjärven Suomelanlahteen. Järveä ympäröivät matalat ruovikorannat.

Kasvillisuus:
Kasvillisuudeltaan järvi kuuluu osmankäämi-sarpiotyypin valtalajeinaan järvikorte ja järviruoko. Järvessä on havaittu uhanalainen etelänhaarapalpakko.

Linnusto:
Linnusto vesilintulaskennassa (Itkonen, 2010) havaittiin pesivänä uhanalaiset puna- ja tukkasotka-lintudirektiivilajeista ruskosuohaukka, laulujoutsen, kurki ja kalatiira (1 pari kutakin) sekä härkälintu (2 paria), tukkasotka (2 paria), punasotka (1 pari) ja silkkiuikku (5 paria).

Johtopäätökset:
Rehevöityminen ja umpeenkasvu haittaavat vesilintuja ja etelänhaarapalpakkoa.

19. Mantereenjärvi

Pinta-ala: n. 100 ha
Sijainti: peruskarttalehti 2114 09
Mantereen kylä

Status: Arvokas luontokohde.

Yleiskuvaus:
Mantereenjärvi on merkittävä lintujärvi pesiville lajeille ja muuton levähdysalueena.

Kasvillisuus:
Kasvillisuudeltaan rehevöitynyttä järviyppiä. Lajeina mm. järviruoko ja järvikorte. Alueella on aiemmin havaittu uhanalainen rantaorvokki (Kääntönen, 2007) ja luontodirektiivilajeista lietetatar (Arkkio, 1998).

Linnusto:
Tämän vuoden vesilintulaskennassa (Itkonen, 2010) järvellä havaittiin lintudirektiivilajeista ruskosuohaukka (1 pari), kaulushaikara (1 pari) ja kalatiira (3 paria). Lisäksi järvellä pesivät uhanalaiset naurulokki, tukkasotka ja punasotka. Viime vuoden linnustoselvityksessä (Honkiniemi, 2009) havaittiin järvellä mm. 2 paria sekä ruskosuohaukkoja että kaulushaikaroita.

Johtopäätökset:

Järvellä pesii lintudirektiivilajeja ja rannoilla tavataan uhanalaisia kasvilajeja, joita molempia uhkaa rehevöityminen ja umpeenkasvu.

20. Kirkkolahti

Pinta-ala: n. 35 ha
Sijainti: peruskarttalehti 2123 07

Status: Arvokas luontokohde.

Yleiskuvaus: Ruovikkolahti.

Linnusto:

Alueella on havaittu pesintäaikaan lintudirektiivin ruskosuohaukka ja kaulushaikara (Honkiniemi, 2009). Muutonaikaisena ravintoalueenaan sitä käyttävät monet kahlaajalajit, esim. isosirri, kuovisirri, lapinsirri, pikkusirri ja suosirri (Vastamäki, 2009).

Johtopäätökset:

Merkittävä ravinto- ja reviirialue uhanalaisille lintulajeille sekä ravinto- ja levähdyspaikka muuttaville kahlaajalinnuille.

21. Sakoistenlahti

Pinta-ala: n. 23 ha
Sijainti: peruskarttalehti 2123 04 ja 2114 06
Sakisten kylällä, Pyhäjärven Sakaselän eteläosassa

Status: Luontoselvitys on tehty kunnan tilaamana (Honkiniemi, 2009).

Yleiskuvaus: Ruovikkolahti.

Linnusto:

Alueella on havaittu pesivänä lintudirektiivin ruskosuohaukka, kaulushaikara ja kalatiira (Honkiniemi, 2009). Lisäksi alueella ovat pesineet myös rytikertunen ja kultarinta sekä alueen läheisyydessä nuolihaukka (Honkiniemi, 2009).

Johtopäätökset:

Arvokas harvalukuisten lintujen pesimäpaikka. Alueen eteläosaan sopisi lintutorni pitkospuureitteinen. Hyvä opetuskohte.

KEDOT JA PERINNEMAISEMAT

22. Kukkolanketo

Pinta-ala: 0,2 ha
Sijainti: peruskarttalehti 2114 09
Koskenkylän alueella, Koskenjoen rantatörmällä lähellä Kukkolan tilaa

Status: Arvokas luontokohde.

Yleiskuvaus:

Keto sijaitsee paahteisella etelärinteellä. Niukkaravinteisen maaperän ansiosta keto on välttynyt pahimmalta umpeenkasvulta, vaikkei olekaan hoidon piirissä.

Kasvillisuus:

Ylispuina alueella kasvaa kolme mäntyä, joista yksi on komea kakkärä. Muita puita ovat kaksi katajaa, kaksi isoa pihlajaa ja raita. Kenttäkerroksessa havaitsin siankärsämön, ahopukinjuuren, aho-suolaheinän, mäkitervakon, hopeahanhikin, aho-orvokin, keto-orvokin, pölkkyruohon, huopakelta-non, ahdekaunokin, kissankellon, kurjenkellon, peurankellon, särmäkuisman, kalliokielon, lam-paannadan, tuoksusimakkeen, ahomansikan, paimenmataran sekä uhanalaisen ketoneilikan, jota löytyi viisi kasvustoa.

Johtopäätökset:

Uhanalaisen kasvilajin kasvupaikka. Keto tulee pitkälti säilymään entisellään rinteiden kuivuuden vuoksi. Kerran vuodessa tapahtuva niitto ja tähteiden korjuu parantaisi rehevimmillä kohdilla ketolajien menestymistä.

23. Marttilan rantaniityt

Pinta-ala: n. 2 ha
Sijainti: peruskarttalehti 2114 09
Mantereenjärven pohjoisrannalla Mantereen kylässä

Status: SCI Natura: runsaskivinen rantaniitty, ei suojeluohjelmaa, toteutuskeinona sopimusmaa-alueella, vesialueella ympäristönsuojelu- ja vesilaki. Luontodirektiivin luontotyyppienä Fennoskandian runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt ja kostea suurruohokasvillisuus. Maakuntakaavassa Natura nro 85.

Yleiskuvaus:

Kivikkoisia rantaniittyjä on laidunnettu aiemmin, jolloin kasvillisuus on ollut vaihtelevaa ja monipuolista. Alueen kaakkoiskulmalla sijaitsee kerran vuodessa niitetty heinäpelto ojineen.

Kasvillisuus:

Viime aikoina laiduntamisen vähentyessä heinittyminen on lisääntynyt. Rantaniityillä karjanpito on lopetettu vuonna 2006, jonka jälkeen niityillä on paikka paikoin pidetty muutamia lainahevosia. Niityillä on havaittu siankärsämö, ketohanhikki, ahopukinjuuri, keltasauramo, aho-suolaheinä, jänönsara, hirssisara, törrösara, ahdekaunokki, rantaminttu, peurankello, paimenmatara, ahomatara, rantamatara, luhtamatara, konnanleinikki, luhtatädyke, luhtalitukka, luhtasara, rantakukka ja luhtavuohennokka (Lahtonen, 2010). Valtakunnallisesti uhanalaista rantaorvokkia löytyi kahdesta kivenkupeesta (Kääntönen, 2007) sekä ylempää heinäpellon ojista (Lahtonen, 2009). Muista uhanalaisista lajeista on aiemmin havaittu ahonoidanlukko (Lahtonen, 1988) ja 1990-luvulla luontodirektiivin lietetatar (Arkkio, 1998).

Eläimistö:

On kevät- ja syysmuutolla lintujen suosittu levähdysalue. Katso myös kohta: Mantereenjärvi.

Johtopäätökset:

Uhanalaisten lajien kasvupaikkoja. Rantaniityt ovat pahasti heinittyneet ja umpeutumassa lukuun ottamatta pientä hevoslaidunta tilan rannassa. Laiduntamisen jatkuminen olisi tärkeää mm. uhanalaisten kasvilajien tulevaisuuden kannalta.

24. Mattilan katajahaka

Pinta-ala: n. 1 ha
Sijainti: peruskarttalehti 2114 09
Verttoaukeella Mattilan tilan alueella

Status: Arvokas luontokohde jossa laiduntamissopimus.

Yleiskuvaus:

Isoja katajia kasvava hakamainen tuore niitty. Aluetta laidunnetaan nykyään voimakkaasti ja 90-luvun lopulla vallinnut umpeenkasvu on saatu pysähtymään.

Kasvillisuus:

Alueen kasvilajisto kuvastaa rehevyyttä ja kosteutta. Alueella on havaittu jänönsara, kalvassara, mätässara, niityhumala, päivänkakkara, siankärsämö, ojakärsämö, ojakellukka, aholeinikki, oja-leinikki, rentukka, rätvänä, särmäkuisma, ahomatara, paimenmatara, luhtamatara, rantamatara, kissankello, harakankello, ahopukinjuuri, ahomansikka, purtojuuri, jousihivvilä, keräpäävihvilä, pikkulaukku, luhtalemmikki, luhtatädyke ja lampaannata (Liikanen, 1995). Suurin osa näistä oli paikalla myös tänä vuonna.

Johtopäätökset:

Biotoopiltaan soveltuu luonnonsuojelulain luontotyyppiä: katajaketo. Laidunnuksen jatkuminen on tärkeää myös kauniin perinnemaiseman vaalimisen kannalta.

25. Moision niitty

Pinta-ala: n. 1 ha
Sijainti: peruskarttalehti 2114 06
Koivistonlahon alueella, maantien varressa

Status: Arvokas luontokohde jossa laidunnussopimus vuoteen 2014.

Yleiskuvaus:

Kuiva niitty, jota on laidunnettu säännöllisesti vuodesta 1865 alkaen: 1950-luvulle asti lampaat ja sen jälkeen lehmät ja vasikat ja ajoittain hevonen. Laidunnus jatkuu.

Kasvillisuus:

Kartoitin paikalta seuraavat kuivan kedon lajit: tuoksusimake, ahdekaunokki, jänönsara, lampaannata, paimenmatara, päivänkakkara, aholeinikki, ahosuolaheinä, purtojuuri, kurjenkello, särmäkuisma ja niukkaravinteisuudesta kertova kuivien ketojen uhanalainen indikaattorilaji jäkki. Uhanalaisista kasveista paikalla havaitsin myös useita kasvustoja ketoneilikkaa.

Johtopäätökset:

Uhanalaisen lajien kasvupaikka. Jatkossakin niittyä olisi hyvä laiduntaa tai hoitaa niittämällä.

26. Riihimäen kedot

Pinta-ala: n. 3 ha
Sijainti: peruskarttalehti 2123 04
Hinsalan kylän alueella.

Status: Arvokas luontokohde. Pieni osa alueesta Pirkanmaan maakuntakaavassa muinais-
muistoalueena (nro 674): luokka I: rautakautisia muinaisjäännöksiä 8 kpl ryhmä.

Yleiskuvaus:
Kallioinen ja kivikkoinen keto. 90-luvulle jatkuneen pitkäaikaisen laidunnuksen ansiosta alueella on
havaittu vielä runsaasti ketokasvilajistoa.

Kasvillisuus:
Ylispuuna kasvaa katajaa. Kenttäkerroksessa kasvaa valkoilakki, siankärsämö, ahopukinjuuri,
pölkkyruoho, kyläkarhiainen, pikkutakiainen, suppujäsenruoho, keto-orvokki, kevättädyke, ahoma-
tara, paimenmatara, hopeahanhikki, ahosuolaheinä, keltamaksaruoho, aholeinikki, ketohärkki, peu-
rankello, kurjenkello, harakankello, särmäkuisma, hakarasara, törrösara, ahdekaunokki, kultapiis-
ku, mäkitervakko, päivänkakkara, tuoksusimake ja uhanalainen ketoneilikka (Lahtonen & Laama-
nen, 2010). Alueella aiemmin kasvanutta peltorusojuurta ei löytynyt nytkään.

Johtopäätökset: Uhanalaisten lajien kasvupaikka.
Laiduntaminen on vähentynyt 90-luvulta lähtien. Alue on voimakkaasti heinittynyt. Alue tulee um-
peutumaan ilman laiduntamista tai niittoja.

27. Niinimäen keto

Pinta-ala: n. 2 ha
Sijainti: peruskarttalehti 2123 01
Rämsöön kylän alueella.

Status: SCI Natura: suojelun toteutuskeinona sopimus. Luontodirektiivin luontotyyppienä run-
saslajiset Nardus-niityt vuoristoalueiden silikaattialustoilla (1 %), Fennoskandian run-
saslajiset tuoreet ja kuivat niityt (31 %) ja Fennoskandian hakamaat ja kasvilaitumet
(60 %).

Yleiskuvaus:
Osin kuiva, kallioinen ja kivinen, osin kostea avoin keto. Alueella on pidetty eläimiä yhtäjaksoisesti
ainakin neljäkymmentä vuotta. Sitä ennen avoimilta alueilta on niitetty heinää 1800-luvun lopulta
alkaen. Nykyään paikalla järjestetään niittotalkoita vuosittain.

Kasvillisuus:
Kuivan keldon lajeja ovat siankärsämö, kissankäpäle, kevättädyke, lampaannata, päivänkakkara,
tuoksusimake, peurankello, kissankello, ahdekaunokki, ahojäkärä, jäkki, tanakkasilmäruoho, pik-
kulaukku, nurmitatar, pikkutakiainen, kivikkoalvejuuri, nurmipiippo ja virnasara. Kosteammilla pai-
koilla kasvavat pystylehtoluste, näsiä, kevätlinnunherne, nurmitatar, pikkutalvikki ja pussikämmek-
kä. Uhanalaisista lajeista havaitsin usean kukkivan ketokatkeron ja ketoneilikan. Paikalla on ha-
vaittu myös uhanalaiset ahonoidanlukko ja ahosilmäruoho (Kääntönen, 2009).

Johtopäätökset: Usean uhanalaisen kasvilajin kasvupaikka.
Säännöllisen niittämisen jatkaminen on tärkeää alueen luonteen ja uhanalaisten kasvilajien säilyt-
tämiseksi.

28. Hiidennokka

Pinta-ala: n. 1,5 ha
Sijainti: peruskarttalehti 2114 06
Pyhäjärven Väärästenlahden ja Haapalahden välissä

Status: Osa alueesta Pirkanmaan maakuntakaavassa muinaismuistoaluetta (649: neljä rautakautista kivirakennelmaa, rauhoitusluokka I).

Yleiskuvaus:

Rautakautisten hautaröykkiöiden ympärillä on avoimehkoa niittymäistä aluetta. Ketomainen kohde, jossa on kuivan lehdon piirteitä. Pohjoisrannalla on lehtomainen rinne.

Kasvillisuus:

Puu- ja pensaskerroksessa esiintyvät pääpuulajeina kuusi, haapa ja rauduskoivu, joukossa kasvaa 7 isoa metsälehmusta. Niittymäisellä alueella kasvaa pylväsmäisiä katajia, kenttäkerroksessa jalkasara, isokäenrieska, rantahirvenjuuri, ukontulikukka ja mäkiarho. Lehtomaisessa osassa kasvavat sinivuokko, mustikka, lillukka, mustakonnanmarja, sananjalka, kielo ja soreahiirenporras. Kalliojyrkänteen läheisyydessä on kallioketo, jossa kasvaa ahomataraa, ahomansikkaa ja kevätesikkaa.

Eläimistö:

Alueella havaitsimme pikkutikan lentopoikueen (Lahtonen & Laamanen, 2010).

KALLIOT, KALLIOJYRKÄNTEET JA NIIDEN ALUSMETSÄT

29. Maivalahdenvuori

Pinta-ala: n. 1,5 ha
Sijainti: 2123 01
Palhossa, Vesilahden ja Nokian rajalla

Status: Arvokas luontokohde.

Yleiskuvaus:

Vuoren koillisreunalla on 300 m pitkä ja paikoin 20 m korkea kalliojyrkäne. Jyrkänten alla irtolohkareita. Seinämän alapuolella on lehtomaista kangasta (OMT), joka on aiemmin toiminut hakamaana.

Kasvillisuus:

Kallioseinässä kasvaa monipuolinen saniaiskasvisto: kallioimarre, korpi-imarre, metsäimarre, karvakiviyrtti, haurasloikko sekä harvinainen tummaraunioinen. Kallion alla kasvavat kuusi ja rauduskoivu sekä lehtomaisuutta ilmentävät metsälehmus, lehtokuusama, mustakonnanmarja, sudenmarja, lehtoarho, lehto-orvokki, lehtovirmajuuri, lehtobalsami, lehtomatara ja rohtoimikkä.

Eläimistö:

Kalliojyrkänteellä on tavattu uhanalainen huuhekaja.

Johtopäätökset:

Maisemakohde. Soveltuu metsälain 10 §:n pykälän kohteeksi monelta osin.

30. Lehmiöjankallio ja aluslehto

Pinta-ala: n. 2,5 ha
Sijainti: peruskarttalehti 2114 06
Koivistonalhossa tien vieressä

Status: Arvokas luontokohde.

Yleiskuvaus:

Kallioalue jonka pohjoisreunalla pystysuora seinämä korkeudeltaan paikoin yli 20m. Seinämän alla on lehto ja kosteikko. Kosteikko kerää vetensä kallioseinämän juurelta ja tieltä päin virtaavasta norosta, jona se alempana jatkuu takaisin tielle.

Kasvillisuus:

Kallion päällä kasvaa mänty. Seinämän alla on kuusivaltainen sekametsä, jossa isoja haapoja. Kallioseinämältä ja sen tyveltä on havaittu kimmelsammal, taljaruostesammal, ketjusammal ja sini-lehväsammal sekä harvalukuiset herttalovisammal ja siloriippusammal (Arkkio, 2009) sekä kallioimarre, karvakiviyrtti ja haurasloikko. Lehdon ja kosteikon kasveista havaitsin lehtomataran, yövilkan, soreahiirenportaan, isoalvejuuren, korpi-imateen, lehtokortteen, oravanmarjan, mustakonnanmarjan, lehtovirmajuuren, sulkasammaleen ja lehväsammaleen.

Eläimistö:

Alueella kartoitin pesivinä korpin, peukaloisen sekä lintudirektiivilajeista varpuspöllön.

Johtopäätökset: Lintudirektiivilajin pesäpaikka. Kallio, sen jyrkäne sekä sen alusmetsä kosteikkoineen ja noroineen soveltuvat metsälain 10 §:n kohteeksi.

31. Pirunvuori

Pinta-ala: n. 7,5 ha
 Sijainti: peruskarttalehti 2123 04
 Hinsalassa, Pyhäjärven Säijänselän etelärannalla

Status: Pirkanmaan maakuntakaavassa erittäin arvokas kallioalue. Suojelukohde nro 137.

Yleiskuvaus:
 Pirunvuori on maisemakohde kalliojyrkänteineen, alusmetsineen ja rantavyöhykkeineen.

Kasvillisuus:
 Ylempänä kalliolla kasvaa pääpuulajina mänty, alarinteellä kuusi. Lehtomaisella kankaalla (OMT) kasvavat: lehtokuusama, koiranheisi, taikinamarja, sinivuokko, kevätlinnunherne, oravanmarja, lillukka, näsiä, kivikkoalvejuuri, soreahiirenporras, mesiangervo. Kallioalueella ja sen jyrkänteellä kasvavat kallioimarre, haurasloikko, karvakiviyrtti, tummaraunioinen, pahtanurmikka, kissankäpälä. Rannalla kasvavat myrkkyykeiso, suoputki, rantayrtti, luhtavuohennokka, keltakurjenmieikka.

Eläimistö:
 Alueella pesii uhanalainen huuhkaja (Honkiniemi, ilm. 2010).

Johtopäätökset:
 Monilta osin kohde soveltuu myös metsälain 10 §:n kohteeksi.

32. Linnakallio

Pinta-ala: n. 5 ha
 Sijainti: peruskarttalehti 2123 07
 Kaakilanniemessä, Toutosen rannalla

Status: Pirkanmaan maakuntakaavassa muinaismuistoalue nro 667 (Ik 1). Puolustusvarustuksena muinaislinna.

Yleiskuvaus:
 Alue koostuu kalliosta, sen jyrkänteestä ja alusmetsästä.

Kasvillisuus:
 Kallion päällä on kanervatyypin mäntykangasta (CT), jonka kasvilajistoon kuuluvat mm. kataja, kanerva, kallioimarre, hirvenjäkälä, palleroporonjäkälä, harmaaporonjäkälä, valkeaporonjäkälä. Kalliolla kasvaa myös komea käärmeukuusi. Alusmetsässä kasvavat mm. metsälehmus, korpipaatsama, taikinamarjan, sinivuokko, käenkaali, mustakonnanmarja, sudenmarja, soreahiirenporras ja haurasloikko.

Johtopäätökset:
 Monilta osin kohde soveltuu myös metsälain 10 §:n kohteeksi.

SUOT

33. Mantereenrahka ja Hakasuo

Pinta-ala: n. 100 ha
 Sijainti: peruskarttalehti 2114 09
 Mantereen kylän alueella Lempäälän rajalla.

Status: Arvokas luontokohde.

Yleiskuvaus:

Monipuolinen kosteiden biotooppien alue, johon kuuluu rämeitä, korpikoivikoita ja rantanevoja. Hakasuoilla on kosteita niittyjä, jotka ovat aiemmin toimineet laitumina ja heinäpeltoina. Valtaosallaan alue on aikanaan ojitettu sisältäen vanhoja turpeenottoaikoja.

Kasvillisuus:

Isovarpu- ja korpikämeillä kasvavat mm. suopursu, juolukka, suomuurain, vaivaiskoivu, karpalo, suokukka ja riippasara. Korpikoivikoissa kasvavat mm. hieskoivu, korpipaatsama, kiiltopaju, valdelma, mesiangervo ja suo-orvokki.

Kosteilla niityillä kasvavat mm. suo-ohdake, rätvänä, rohtovirmajuuri, käenkukka, punakoiso, puna-ailakki, kurjenjalka, purtojuuri, luhtasara, kalvassara, pullosara, keltasara, jouhisara, harmaasara ja hernesara.

Hakasuolla on aiemmin havaittu myös uhanalainen vaaleasara (Lahtonen, ilm.2010).

Johtopäätökset:

Erilaisten biotooppien johdosta monipuolinen kasvisto. Merkittävä perhostutkimuskohde.

34. Saunasuo

Pinta-ala: n. 21 ha
 Sijainti: peruskarttalehti 2114 03
 Sijaitsee Saastonkulmalla

Status: Arvokas luontokohde.

Yleiskuvaus:

Suo on päästään ojitettu, mutta keskiosaltaan luonnontilainen keidassuo. Keskellä on pieni avonainen nevalaikku, reunoilla isovarpurämettä ja ruohoista heinäkorpea. Rämeeillä pääpuulajina on mänty ja siellä kasvavat myös juolukka, kanerva, suopursu, suokukka, suomuurain ja isokarpalo. Avoimemmalla nevalalla kasvavat tupasvilla ja erilaiset sarat.

Eläimistö:

Linnuista alueella havaitsin lintudirektiivin teeren sekä käen, tilitin ja niittykirvisen.

Johtopäätökset:

Soveltuu osin metsälain 10 §:n kohteeksi.

35. Vuorisjärvi

Pinta-ala: n. 28 ha
Sijainti: peruskarttalehti 2123 01
Sijaitsee Rämsöön kylässä.

Status: Arvokas luontokohde.

Yleiskuvaus:

Vuorisjärvi on entinen umpeenkasvanut järvi, joka on soistunut nevaksi. Suon reunoilla on heinä- ja ruohokorpea ja neva muuttuu keskiosaa kohden vetisemmäksi muodostaen kuljuja ja lampareita.

Kasvillisuus:

Neva-alueella kasvavat leveäosmankäämi, kurjenjalka, tupasvilla, vesisara ja pullosara. Reunakorvissa kasvavat hieskoivu, harmaaleppä, kiiltopaju, virpapaju, kapealehtipaju, isokarpalo, järvikorte, suo-orvokki, rantamatara, luhtavilla, raate, pikkutalvikki ja korpikaisla.

Eläimistö:

Havaitsin pesintäaikaan paikalla lintudirektiivin lajeista kurjen ja laulujoutsenen, nuolihaukan, korpin, metsäviklon sekä valtakunnallisesti vähentyneen niittykirvisen.

Johtopäätökset:

Osin soveltuu metsälain 10 §:n kohteeksi.

4 VESILAHDESTA TAVATUT UHANALAISET LAJIT

4.1 Yleistä

Symbolit

EU 1 = lintudirektiivin liitteen I lajit (*)

EU II = luontodirektiivin liitteen II lajit (*)

*) Lajien suojeluun osoitettava erityisiä suojelutoiminnan alueita (Natura 2000).

EU IV = luontodirektiivin liitteen IV lajit

Lajit edellyttävät tiukkaa suojelua. Lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen kielletty.

CR= valtakunnallisesti äärimmäisen uhanalainen laji

EN = valtakunnallisesti erittäin uhanalainen laji

V = valtakunnallisesti uhanalainen laji: VU= vaarantunut, NT= silmälläpidettävä

RT= laji on alueella uhanalainen

Lintujen ja nisäkkäiden osalta lista käsittää kunnassa 2000-luvulla pesivinä tai pesimäaikaan havaittuja lajeja, niiden uhanalaisluokan, asuinalueet kunnassa sekä kirjoittajan arvioita kannoista. Kasvien osalta lista sisältää kunnassa 1985- 2010 havaittuja lajeja, niiden uhanalaisluokituksen ja esiintymisalueet.

4.2 Eläimet

4.2.1 Nisäkkäät

Pohjanlepakko (*Eptesicus nilssonii*)

EN IV

Lajia on tavattu kunnassa.

Esiintyy suhteellisen yleisenä metsäisillä alueilla.

Liito-orava (*Pteromys volans*)

EN II ja EN IV, VU

Jälkiä havaittiin muun kartoituksen ohessa mm. Lampijärven Poukanvuoren alueella, Kirveslammilla, Mälitynkorvessa ja Ahtialan koululla (Laamanen, 2010). Liito-orava on havaittu myös Hakaroitsevassa ja Krääkkiönkalliolla (Rossi, 2008).

Koivuhiiri (*Sicista betulina*)

EN II ja EN IV

Lajia on tavattu kunnassa varpuspöllön pönttötutkimuksissa (Honkiniemi, 2007)

Saukko (*Lutra lutra*)

EN II ja EN IV, NT

On havaittu säännöllisesti Koskenjoella.

Ilves (*Lynx lynx*)

EN II ja EN IV

Suhteellisen vakaa kanta. Havaittu mm. Lampijärvellä ja Pahalammenvuoren maastossa.

Metsäjänis (*Lepus timidus*)

NT

Kanta on pienentynyt myös Vesilahdessa.

4.2.2 Linnut

Kaakkuri (*Gavia stellata*)

EU1, NT

On pesinyt pienillä suolammilla: Särkijärvi (Itkonen, Laamanen, 2010), Vähä-Mälitty (Itkonen, 2010), Kaakkolampi (Kosonen ilm., 2009), Pikku-Oravajärvi (Kosonen ilm., 2009) ja Sarvijärvi (Kosonen ilm., 2009). Harvinainen.

Kuikka (*Gavia arctica*)

EU1

Pesintähavaintoja löytyy mm. Ameenjärveltä, Iso-Arajärveltä, Iso-Hyyhöseltä, isommalta Särkijärveltä, Suonojärveltä, Saarijärveltä ja useasta paikasta Pyhäjärveä. (Laamanen ym., 2010). Kanta vakaa.

Mustakurkku-uikku (*Mergus auritus*)

EU1, VU

On pesinyt Lampijärvellä (Honkiniemi, 2009) ja Kynnärölammella (Itkonen, 2009). Harvinaistuva.

Kaulushaikara (*Botaurus stellaris*)

EU1

On havaittu pesintäaikaan reviirollään Kirkkolahdella, Sakoistenlahdella, Laukon Pajalahdella ja Mantereenjärvellä 2 paria (Honkiniemi, 2009) sekä Onkemaenjärvellä (Mäkelä, 2009). Viime aikoina kanta kasvanut.

Laulujoutsen (*Cygnus cygnus*)

EU1

Kanta on kasvanut kovasti. Pesii nykyisin usealla järvellä ja lammella. (Laamanen ym., 2010)

Punasotka (*Aythya ferina*)

VU

On pesinyt mm. Onkemaenjärvellä: 3 paria (Mäkelä, 2009), Mantereenjärvellä ja Vähäjärvellä (Itkonen, 2010). Vähentynyt.

Tukkasotka (*Aythya fuligula*)

VU

On pesinyt mm Onkemaenjärvellä: 2 paria (Mäkelä, 2009), Mantereenjärvellä ja Vähäjärvellä: 2 paria (Itkonen, 2010). Vähentynyt.

Tukkakoskelo (*Mergus serrator*)

NT

On pesinyt mm. Pyhäjärvellä, myös viime vuosina. Kanta vakaa.

Isokoskelo (*Mergus merganser*)

NT

Pesii edelleen Vesilahdessa. Kanta vakaa.

Ruskosuohaukka (*Circus aeruginosus*)

EU1

On pesinyt Laukon Pajalahdella, Sakoistenlahdella, Toivolanlammella, Mantereenjärvellä 2 paria ja Vähäjärvellä (Honkiniemi, 2010), Onkemaenjärvellä (Mäkelä, 2009) sekä Saastojärvi-Naarvajärvellä (Honkiniemi, 2008). Kanta kasvamaan päin.

Hiirihaukka (*Buteo buteo*)

VU

Pesii harvalukuisena Vesilahdessa (Honkiniemi, 2010). Vähentynyt.

Mehiläishaukka (*Pernis apivorus*)

EU1, VU

On pesinyt Naarvajärven länsipuolella Mantereenjärven luoteispuolella (Honkiniemi, 2010, Naarvajärven länsipuolella (Honkiniemi, 2008) sekä Palhonnokalla ja Hinsalan Korkeamäellä (Honkiniemi, 2007).

On lisäksi havaittu vakireviirillään Lampijärvellä (Laamanen, 2010) sekä Palhon Ruonalammella ja Kostialassa (Honkiniemi, 2009). Kanta huolestuttavasti laskussa.

Merikotka (*Haliaeetus albicilla*)

EU1, VU

Emot havaittu pesimäaikaan nuorten lintujen kanssa Vakkalanselällä (Honkiniemi, 2010). Tulokas.

Kalasääski (*Pandion haliaetus*)

EU1, NT

Pesi Laukonselän Pohdonsaassa, Suonojärven Selkäsaarilla ja Kranaatinvuorella (Honkiniemi, 2010). Kanta vakaa.

Metso (*Tetrao urogallus*)

EU1, NT, RT

Havaittu soidin- ja poikueaikaan Mälittyjärvenkorvessa (Honkiniemi, 2009, Laamanen, 2010), Kirveslammilla (Laamanen, 2010), Mieliänsuolla (Honkiniemi, 2009) ja Pahalamminvuorella (Vastamäki, ilm.2010). Kanta laskeva.

Teeri (*Tetrao tetrix*)

EU1, NT

Havaintoja on pesintäaikaan useasta paikasta kuntaa. (Honkiniemi ym., 2009). Kanta hieman laskussa.

Pyy (*Bonasia bonasia*)

EU1

Poikuehavaintoja löytyy useasta paikasta kuntaa, mm. Vähä-Mälityn puroilta (Laamanen, 2010), Mälittyjärvenkorvesta (Laamanen, 2010) ja Pahalamminkorvesta (Laamanen, 2010). Kanta vakaa.

Rantasipi (*Actitis hypoleuca*)

NT

Pesimäkanta Vesilahdessa vakaa.

Ruisräikkä (*Crex crex*)

EU1

On havaittu pesimäaikaan Mantereenjärven Kuparissa (Honkiniemi, 2010). Kanta vaihtelee vuosien mukaan.

Luhtahuitti (*Porzana porzana*)

EU1, NT

On havaittu pesimäaikaan viimeksi Onkemäenjärvellä (Mäkelä, 2009). Harvinainen.

Kurki (*Grus grus*)

EU1

Pesivä kanta on kasvanut, pesintäaikaisia havaintoja on monesta paikkaa, mm.: Vuorisjärveltä (Laamanen, 2010).

Naurulokki (*Larus ridibundus*)

NT

On pesinyt yhdyskuntina mm Onkemäenjävällä: 85 paria (Mäkelä, 2009) ja Mantereenjävällä (Itkonen, 2010).

Pikkulokki (*Larus minutus*)

EU1

On pesinyt Onkemäenjävällä (Mäkelä, 2009). Harvinainen.

Selkälokki (*Larus fuscus*)

VU

On harvinaistunut myös Vesilahdessa. Havaittu Saastojävällä ja Naarvajävällä, Vesilahden ja Vammalan rajoilla (Mäkelä, 2009) sekä Palhonnokalla (Laamanen, 2010).

Kalatiira (*Sterna hirundo*)

EU1

On havaittu pesivänä monelta järveltä, esim. Alhonselän eteläpuolisilla luodolla lähellä Ilmiännokkaa (Laamanen, 2010) ja Onkemäenjävällä (Mäkelä, 2009). Kanta vakaa.

Huuhkaja (*Bubo bubo*)

EU1, NT

Pesi Pirunvuorella ja Kallasvuorella (Honkiniemi, 2010) sekä vakireviirit ovat Narvan Ansunkorvessa ja Hyyhösjärvellä (Honkiniemi, 2009).

Lapinpöllö (*Strix nebulosa*)

EU1

Yksi pesintähavainto Saastonkulman Iso-Hyyhöseltä 2000-luvun alussa (Honkiniemi ja Vastamäki, ilm. 2010).

Viirupöllö (*Strix uralensis*)

EU1

Pesii Mieliänsuolla, Susikorvessa, Kyynäräjävällä, Löyttyjärvellä, Arvelankankaalla, Punakallionmaalla, Kivilahtijävällä, Lemmettyjärvellä ja Töyräskorvessa (Honkiniemi, 2009-2010). Kanta vakaa.

Helmpöllö (*Aegolius funereus*)

EU1, NT

Pesi Tarimaalla (Honkiniemi & Rossi, 2010) ja reviiri on Lampijärven Kivijärvenojalla (Honkiniemi & Rossi, 2009). Kanta huolestuttavasti laskussa.

Varpuspöllö (*Glaucidium passerinum*)

EU1

Pesii Iso-Hyyhösellä, Krääkkiönkalliolla, Kivijärvenojalla, Lehmiojankalliolla, Pitkäkorvessa, Hirvikorvessa, Haapasenkulman Porttikannossa, Tarimaalla, Suomelan Hakaroitsevassa sekä Laminkulmalla, (Rossi, 2009-2010). Kanta vakaa.

Käenpiika (*Jynx torquilla*)

NT

Pesintäaikaisia havaintoja on mm., Laukosta (Honkiniemi, 2009) ja Krääkkiöstä (Innala, 2010). Vähentynyt.

Palokärki (*Dryocopus martius*)

EU1

On havaittu pesintäaikaan useassa paikassa kuntaa. (Laamanen ym, 2010). Kanta vakaa.

Harmaapäätikka (*Picus canus*)

EU1

Lajin kanta on hyvä Vesilahdessa.

On havaittu 2000- luvulla Palhossa, Laukon alueella, Haapasenkulmalla, Suonpäänkulmalla, Haukkavuorella ja Ylämäellä (Honkiniemi ja Mäkelä, 2007-2009). Kanta kasvussa.

Pohjantikka (*Picoides tridactylus*)

EU1

Pesintäaikaisia havaintoja on mm. Mälittyjärvenkorvesta ja Poukonvuorelta (Laamanen, 2010), jälkiä Pinalhon ja Muhonvuorten metsistä (Laamanen, 2010) sekä Korkeakalliolta, Lamminkulmalta ja Ketunkellarista (Honkiniemi, 2009). Harvalukuinen.

Niittykirvinen (*Anthus pratensis*)

NT

On havaittu pesimäaikaan mm Saunasuolla ja Vuorisjärven nevalla (Laamanen, 2010). Kannat laskussa.

Kivitasku (*Oenanthe oenanthe*)

VU

Useita pesimäaikaisia havaintoja, myös viime vuosilta. Kanta vakaa.

Sirittäjä (*Phylloscopus sibilatrix*)

NT

Useita reviihävaintoja ympäri kuntaa, mm lehdoista ja lehtomaisilta kankailta. Kanta vakaa.

Pikkusieppo (*Ficedula parva*)

EU1

On havaittu pesintäaikaan Palhonnokalla (Mustalahti, 2010). Harvinainen.

Pikkulepinkäinen (*Lanius collurio*)

EU1

Poikuehavaintoja on mm. Keihosesta ja Hinsalasta (Honkiniemi,2009). Harvinaistunut viime aikoina.

Punavarpunen (*Carpodacus erythrinus*)

NT

Useita pesimäaikaisia havaintoja myös viime vuosilta. Kanta vakaa.

Peltosirkku (*Emberiza hortulana*)

EN

Kanta on huvennut huolestuttavasti myös Vesilahdessa. Viimeinen reviihävainto Laukosta (Honkiniemi,2008).

4.3 Kasvit

4.3.1 Putkilokasvit

Hajuheinä (*Cinna latifolia*)

EU II ja IV, NT

Vesilahden ainoa tiedossa oleva kasvupaikka on Linnamaan Näkökallion aluslouhikossa (Kääntönen, 2004).

Lietetatar (*Persicaria foliosa*)

EU II ja IV, EN

Vanhalta kasvupaikalta Narvan Kipparin rannasta lajia ei enää löytynyt (Lahtonen & Laamanen, 2010). Paikka on runsaasti rehevöitynyt ja umpeutumassa.

Mantereenjärveltä, Marttilan rannasta viimeisin havainto kahdesta lähekkäisestä paikasta v.1998 (Arkkio, 1998). Lajia ei löytynyt v. 2000 (Lahtonen) eikä 2010 (Lahtonen & Laamanen).

Ketokatkero (*Gentianella campestris*)

EN

Rämsöön Niinimäen tilalta löytyi talon koillispuolelta, ennen niittotalkoita (Kääntönen & Poutiainen, 2010) ja niittotalkoiden jälkeen (Laamanen, 2010) useita kukkivia yksilöitä.

Ydinalueita hoidetaan niittotalkoilla.

Ahosilmäruoho (*Euphrasia rostkoviana* subsp. *fennica*)

EN

Havaittu Niinimäen tilalla (Kääntönen, M ja L, 1994).

Peltorusojuuri (*Lithospermum arvense*)

EN

Hinsalan Riihimäeltä viimeisimmät havainnot lajista ovat v. 2003: 33 yksilöä (Kääntönen, 2003)

Lajia ei löytynyt kuluvana vuonna (Lahtonen & Laamanen 2010). Keto on pahasti heinittynyt, mutta se ei vaikuttane ratkaisevasti kasvin paikkaan kedon laidassa (Kääntönen).

Kynäjalava (*Ulmus laevis*)

VU

Useita kasvupaikkoja Pyhäjärven rannoilla. Tarkempi kartoitus on syytä tehdä myöhemmin.

Rantaorvokki (*Viola persicifolia*)

EN

Hinsalan Heinisalossa, vanhojen pelto-ojien penkoilla, viljelyksien keskellä noin 500 metrin matkalla oli runsaat esiintymät v. 2007 ja 2010: 1500-2500 yksilöä (Kääntönen).

Mantereenjärven pohjoislaidan rantaniityillä tavattiin v.2007 n. 30 yksilöä (Kääntönen) ja ylempänä Koivusillan kohdalla kolmen ojan varressa v.2008 n. 600 yksilöä (Kääntönen), v.2009 runsaasti (Lahtonen) v.2010 vain muutama (Kääntönen). Rantaniitty on pahasti heinittynyt ja umpeutumassa laiduntamisen loputtua.

Köpinsalmen pohjoisrannalta viimeisin havainto on vuodelta 2000 (Kääntönen). Vuoden 2006 etsinnöissä sitä ei enää sieltä löytynyt (Kääntönen).

Ketonoidanlukko (*Botrychium lunaria*)

NT, RT

Mantereenjärven pohjoisniitty: lajia ei löytynyt (Lahtonen & Laamanen 2010). Rantaniitty on heinittynyt lukuun ottamatta pientä hevoslaidunta tilan rannassa.

Niinimäen kedolla lajia on havaittu päivitetyn julkaisun mukaan (Liikanen, 1995).

Ahonoidanlukko (*B. multifidum*)

NT, RT

Mantereenjärven pohjoispuolen rantaniityltä lajia ei löytynyt 2010 (Lahtonen & Laamanen) Paikka on heinittynyt ja umpeutumassa laidunnuksen puuttuessa. Niinimäen kedolla havaittiin v.2009 vain 1 yksilö (Kääntönen).

Ketoneilikka (*Dianthus deltoides*)

NT

Lajia löytyi Niinimäen kedolta (Lahtonen & Laamanen 2010), Riihimäen kedolta (Lahtonen & Laamanen 2010), Moision niityltä (Laamanen 2010) ja Kukkolan kedolta (Laamanen 2010).

Pikkukihokki (*Drosera intermedia*)

VU, RT

Pahalammilta, aivan suolammen vesirajasta löytyi v.2007 n.30 yksilöä (Kääntönen) ja muutama v. 2010 (Lahtonen & Laamanen).

Etelänhaarapalpakko (*Sparganium erectum ssp. erectum*)

NT

Lajia on havaittu Vähäjärvellä (Kääntönen).

Kelta-apila (*Trifolium aureum*)

NT

Laji mainitaan Vesilahden kasviluettelossa (Kääntönen), Tarkempia paikkoja ei ole tiedossa.

Musta-apila (*T. spadiceum*)

NT, RT

Lajia on havaittu ainakin Mantereenjärven Marttilan rantavyöhykkeessä ns. Kaarreportaani kohdassa (Kääntönen, 2006).

Pussikämmekkä (*Coeloglossum viride*)

RT

Laji mainitaan havaitun Niinimäen tilalta päivitetystä julkaisusta (Liikanen, 1995). Vanhoja havaintoja mm. Kuttusaaresta (Lahtonen, 1991).

Harajuuri (*Corallorhiza trifida*)

RT

Vanhoja havaintoja mm Ahvenjärven laskupuron korvesta ja Rämsööstä (Lahtonen, 1987) Kellotalvikki (*Pyrola media*)

NT

Tavattu Rämsöön Niinimäessä (Lahtonen, 2001). Lisäksi vanhoja havaintoja Riehusta ja Krääkkiöstä (Lahtonen, 1992).

Ahokissankäpäälä (*Antennaria dioica*)

NT

Vanhoja havaintoja Riehusta ja Krääkkiöstä (Lahtonen, 1992).

Jäkki (*Nardus stricta*)

NT

Havaittu Niinimäessä (Lahtonen, 2001) ja Moision niityllä (Laamanen, 2010).

4.3.2 Sammalet

4.3.2.1 Lehtisammalet

Kolokärpänsammal (*Rhabdoweisia crispata*)

EN

Suomalaistenvuori-Ketunkellarin jyrkänne (Arkkio & Parnela 2004)

Kalliosuomusammal (*Radula lindenbergiana*)

VU

Pussimäenoja (Arkkio, 2008)

Lepikkolaakasammal (*Plagiothecium latebricola*)

VU

Kuralan eteläpuolinen puro: lehtolaikussa laholla puun kannolla (Arkkio, 2009)

Irhiänoja, Kuusisto: tervalepän tyvellä (Arkkio, 2009)

Koskisiipisammal (*Fissidens pusillus*)

NT

Hirvijärven laskupuro (Arkkio, 2008)

Pussimäenoja: metsäosuus (Arkkio, 2008)

Naarvajärvenoja, Myllyvainio (Arkkio, 2009)

Kivijärvenoja (Arkkio, 2009)

Turrisammal (*Oxystegus tenuirostris*)

NT

Irhiänoja, lehtolaikku (Arkkio, 2009)

Kivijärvenoja (Arkkio, 2009)

Rusopurosammal (*Hydrohypnum duriusculum*)

RT

Iso Hyyhösestä Suonojärven Myllyrantaan laskeva Hyyhösenoja: rantarinteessä kosken kivellä (Arkkio, 2009)

Kalkkilehvänsammal (*Mnium thomsonii*)

RT

Huhkamonkolun koillispuoleinen jyrkänne (Arkkio, 2009)

4.3.2.2 Maksa- ja sarvisammalet

Etelänraippasammal (*Anastrophyllum michauxii*)

VU

Suomalaistenvuori-Ketunkellarin jyrkänne (Arkkio & Parnela 2004)

Saastonkulman Potaskavuoren jyrkänne (Arkkio, 2009)

Ansunkorven jyrkänne (Arkkio, Parnela 2009)

Kalliopunossammal (*Porella cordaeana*)

VU

Kivijärvestä hirvijärveen laskeva Pussimäenoja (Arkkio, 2008)
 Sastamalan Kivijärvestä Lampijärveen laskeva Kivijärvenoja: purokivellä (Arkkio, 2009)

Harapurosammal (*Hygrohypnum montanum*)

uusi puorosammallaji Suomelle

CR

Ahvenjärven laskupuro (Arkkio & Parnela, 2009)

Vuoripussisammal (*Marsupella sparsifolia*)

VU

Pikku-Inhan länsipuoleinen kalliojyrkänne (Arkkio, 2009)

Kantokorvasammal (*Jungermannia leiantha*)

NT

Inhanoja (Arkkio, 2009)

Ahvenjärven laskupuro (Arkkio, 2009)

Särkijärven laskupuro, Lemmetynkallio (Arkkio, 2009)

Kivijärvenoja (Arkkio, 2009)

Vahtolammenoja, Hirsimäki: 2 esiintymää (Arkkio & Parnela 2008)

Kantoraippasammal (*Anastrophyllum hellerianum*)

NT

Huhkamonselun koillispuoleinen kalliojyrkänne (Arkkio, 2009)

Lehtokinnassammal (*Scapania nemorea*)

NT, RT

Saastonkulman Potaskavuoren jyrkänne (Arkkio, 2009)

Isosahasammal (*Bazzania tribobata*)

RT

Ahvenjärven laskupuron 1.louhikko (Arkkio, 2009)

Linnamaan Lemmettyjärven eteläpuoli: Seinäkallion aluslouhikko (Arkkio & Parnela, 2005)

Linnamaan Lähdevuoren pohjoisrinne (Arkkio, 2009)

Koivistonalhon Perkausvuori (Arkkio, 2009)

Ketunkellarin louhikko (Arkkio & Parnela 2004)

Pikkukorvasammal (*Jungermannia pumila*)

RT

Pussimäenoja (Arkkio, 2008)

Kivijärvenoja (Arkkio, 2009)

4.3.3 Jäkälät

Lännenmunuaisjäkäli (*Nephroma laevigatum*)

EN

Vuolisjärvenvuoren metsässä, Kirveslammin alueella, haavan rungolla v.2002 (Kääntönen, ilm.2010)

Raidankeuhkojäkäli (*Lobaria pulmonaria*)

RT

Kirveslammin ja Poukonvuoren vanhoissa metsissä (Laamanen, 2010)

LÄHTEET

Arkkio, H. Sammalretkiä Etelä-Pirkanmaan puroilla. Talvikki 2/2009. Tampereen kasvitieteellinen yhdistys ry.

Arkkio, H. Sähköpostitiedonanto. 1.10.2010 liitetiedosto: Vesilahti, Sammalretkien lajihavaintoja. Arkkio, P. Parnela, A.

Arvokkaat luontokohteet – Vesilahti. Pirkanmaan liitto. Vesilahden kunta. Julkaisu D 40. Tampere 1995.

Ely-keskus. Suomen lajien uhanalaisuus, Punainen kirja 2010 ja alueellisesti uhanalaisten lajien listat 2011.

Björvall, A. Ullström, S. Suuri nisäkäsikirja. Euroopan nisäkäslajit. Tammi 1985.

Honkiniemi, M. Havainnot 2007. Suulliset tiedonannot 28.10.2010 ja 31.10.2011.

Honkiniemi, M. Koskenkylän linnustoselvitys. Moniste. Vesilahden kunta 2009.

Honkiniemi, M. Lammasniemen luontoselvitys. Moniste. Vesilahden kunta 2009. ISBN 951-30-6287-2

Itkonen, T. Suullinen tiedonanto. 28.7.2010

Kirkonkylän osayleiskaavan muutos ja –laajennus. Vesilahden kunta. Air-Ix Ympäristö Oy 2006.

Kääntönen, M. Lahtonen, T. Vesilahden Kuttusaaren kynäjalavat. Talvikki 2/1989: s.81-82. Tampereen kasvitieteellinen yhdistys ry.

Kääntönen, M. Lisätietoja Pirkanmaan uhanalaisista kasveista 1994-1995. Talvikki 1/1996: s.2-12. Tampereen kasvitieteellinen yhdistys ry.

Kääntönen, M. Rantaorvokin tila Pirkanmaalla. Lutukka 24./2008. Luonnontieteellinen keskusmuseo. Helsingin yliopisto.

Kääntönen, M. Vesilahden kasvitietoja. Sähköposti 11.10.2010.

Lahtonen, T. Pirkanmaan kasvitieteellinen yhdistys ry. Sähköpostiviestit ja muuta kasviaineistoa heinä-syyskuu 2010, 13.10.2011 ja 20.11.2011.

Meriluoto, M. Soininen, T. Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio. Karisto Oy. Hämeenlinna 1998.

Mäkelä, R. Vesilahden Onkemajärven vesialueen linnusto 2009. Moniste.

Parnela, A. Suullinen tiedonanto. 1.11.2010.

Ranta, P. Tampereen Pyhäjärven kynäjalavat 1934 -1978. Lutukka 1.1985: s. 63-69. Luonnontieteellinen keskusmuseo. Helsingin yliopisto.

Rassi, P. Alanen, A. Kanerva T. & Mannerkoski, I. (toim.). Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki 2001.

Rossi, Annika. Havainnot 2008. Suullinen tiedonanto 28.10.2010.

Saarnijoki, S. Jalavien esiintyminen Pyhäjärven, Kokemäen vesistön keskusjärven tulvarannoilla. Silva Fennica 58.1942. s.1-48.

Skippari, K. Koskenkylän ja Mantereen osayleiskaava – metsäalueiden luontoselvitys 2009. Vesilahden kunta.

Svensson, L. Mullarney, K. Zetterström, D. Lintuopas. Euroopan ja Välimeren alueen linnut. Otava 2009. ISBN 978-951-1-21351-2.

Tiira – lintutietopalvelu. Bird-Life Suomi. www.tiira.fi

Vastamäki, J. Pirkanmaan lintutieteellinen yhdistys ry. Suullinen tiedonanto. 26.10.2010

HAVAINNOITSIJAT:

Arkkio Harri, lehtiartikkeli ja sähköpostitiedonanto

Honkiniemi Mikko, monisteet ja suulliset tiedonannot

Itkonen Tatu, suullinen tiedonanto

Kääntönen Matti, lehtiartikkelit ja sähköpostitiedonanto

Laamanen Kari, tekijä

Lahtonen Tapio, maastoasiantuntija ja sähköpostitiedonannot

Parnela Ari, suullinen tiedonanto

Rossi Annika, suullinen tieto

Vastamäki Jani, suullinen tiedonanto